

**Poročilo Medresorske delovne skupine
za boj proti trgovini z ljudmi
za leto 2016**

Ljubljana, maj 2017

Za MDS TZL poročilo pripravil mag. Sandi Čurin, nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi

Vsebina

<u>UVOD</u>	4
<u>1 ZAKONODAJA IN POLITIKE</u>	5
<u>1.1 SPREMEMBE NACIONALNE ZAKONODAJE</u>	5
<u>1.2 IZVAJANJE AKCIJSKEGA NAČRTA ZA BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI ZA OBDOBJE 2015 – 2016</u>	5
<u>1.3 IZVAJANJE DRUGIH AKTIVNOSTI V SKLADU S SPREJETIMI MEDNARODNIMI OBVEZNOSTMI</u>	6
<u>2 PREPREČEVANJE</u>	7
<u>2.1 OZAVEŠČANJE ŠIRŠE JAVNOSTI</u>	7
<u>2.2 OSVEŠČANJE RIZIČNIH CILJNIH SKUPIN</u>	8
<u>2.3 OZAVEŠČANJE POTROŠNIKOV IN UPORABNIKOV STORITEV, KI JIH IZVAJAJO ŽRTVE TRGOVINE Z LJUDMI</u>	11
<u>2.4 OSVEŠČANJE IN USPOSABLJANJE STROKOVNE JAVNOSTI</u>	13
<u>3 ODKRIVANJE, PREISKOVANJE IN PREGON KAZNIVIH DEJANJ TRGOVINE Z LJUDMI</u>	16
<u>3.1 DEJAVNOSTI POLICIJE</u>	16
<u>3.2 DEJAVNOSTI DRŽAVNEGA TOŽILSTVA</u>	20
<u>3.3 DEJAVNOSTI INŠPEKTORATA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO</u>	23
<u>3.4 DEJAVNOSTI FINANČNE UPRAVE REPUBLIKE SLOVENIJE</u>	26
<u>4 POMOČ IN ZAŠČITA</u>	28
<u>4.1 PROGRAM OSKRBE ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI</u>	28
<u>4.2 PATS PROJEKT</u>	30
<u>5 MEDNARODNE DEJAVNOSTI IN PARTNERSTVA</u>	31
<u>5.1 MEDNARODNE DEJAVNOSTI</u>	31
<u>5.2 PARTNERSTVA IN RAZISKAVE</u>	34
<u>SKLEP</u>	35

Uvod

Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi (v nadaljevanju: MDS TZL ali medresorska delovna skupina) je tudi v letu 2016 izvajala svoj mandat, opredeljen v sklepu Vlade RS št. 01201-7/2012/4 z dne 5. julija 2012, ki je nadomestil predhodni sklep št. 240-05/2003 z dne 18. decembra 2003.

Medresorska delovna skupina je sestavljena iz predstavnikov resornih ministrstev, vladnih služb, Državnega zbora, Vrhovnega državnega tožilstva, Specializiranega državnega tožilstva in civilne družbe, katerih področje dela posega v problematiko trgovine z ljudmi. Nacionalni koordinator, ki je tudi vodja MDS TZL, je v poročevalnem obdobju sklical štiri seje te skupine, in sicer 11. marca, 7. junija, 29. septembra in 13. decembra, in dodatna dva sestanka ožjih delovnih skupin, in sicer 28. januarja na temo prisilnega dela in 27. septembra na temo sprememb kazenskega zakonika.

Sprejeti sklepi na sejah so poleg akcijskega načrta zavezujoč mehanizem za izvajanje učinkovitih politik v boju proti trgovini z ljudmi. Kljub temu sta tudi v letu poročanja zaznani slabša odzivnost nekaterih resorjev in nezastopanost na sestankih MDS TZL.

Metodologija priprave letnega poročila temelji na zbiranju in usklajevanju statističnih podatkov ter kvalitativnem povzemanju prispevkov posameznih resorjev. Poročilo je razdeljeno na poglavja s področja zakonodaje in politik delovanja, sledijo dejavnosti na temo preprečevanja trgovine z ljudmi, to je ozaveščanje širše javnosti in rizičnih skupin in strokovno izobraževanje v posameznih resorjih. Poglavje o odkrivanju, preiskovanju in pregonu kaznivih dejanj zajema predvsem aktivnosti policije in tožilstev, vključno z merljivimi rezultati o številu obravnavanih storilcev, obtožb in končnih obsodb. To poglavje vključuje tudi aktivnosti Inšpektorata Republike Slovenije za delo (IRSZD) in Finančne uprave Republike Slovenije (Furs), predvsem po področni zakonodaji, za katero sta ta dva organa pristojna. V teh primerih se vsebina delovanja prepleta in v širšem smislu povezuje s problematiko delovnega izkoriščanja, zaposlovanja in dela na črno ter izkoriščanja delavcev migrantov. Sledi poglavje o pomoči in oskrbi žrtev trgovine z ljudmi, pri čemer so v ospredju nevladne in humanitarne organizacije, odgovorne za to obliko programov pomoči, ki jih na podlagi razpisov sofinancira država. Zadnji, a nič manj pomemben sklop so mednarodne dejavnosti in partnerstva. V tem sklopu so nanizani predvsem dogodki in aktivnosti MDS TZL, ki so spadali v mednarodno povezovanje in partnerske projekte v državi.

Sklepni del poročila izpostavlja ključne dejavnosti, značilne za obdobje poročanja, ter ukrepe, ki so pripomogli k preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti tej trgovini, posledično pa tudi k njeni prepoznavnosti.

1 Zakonodaja in politike

1.1 Spremembe nacionalne zakonodaje

Državni zbor je 4. marca 2016 sprejel Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1; EPA 958-VII), katerega določbe se posredno nanašajo tudi na trgovino z ljudmi. Zakon upošteva v določbah, ki se nanašajo na obravnavo ranljivih oseb s posebnimi potrebami, določbe Direktive 2013/33/EU, ki v IV. poglavju določa, da države članice pri prenosu direktive v nacionalno pravo upoštevajo poseben položaj ranljivih oseb, in Direktive 2013/32/EU, ki v 24. členu določa, da države članice v razumnem roku proučijo, ali prosilec potrebuje posebna procesna jamstva, v 25. členu pa določa jamstva za mladoletnike brez spremstva. Zakon v opredelitvi pojmov v 2. členu kot ranljive osebe s posebnimi potrebami opredeljuje tudi žrtve trgovine z ljudmi. V 15. členu zakona se pri obravnavi mladoletnikov v postopkih po tem zakonu pri ocenjevanju največje otrokove koristi ustrezno upoštevajo tudi vprašanja glede varnosti in zaščite, zlasti kadar obstaja tveganje, da je mladoletnik žrtev trgovine z ljudmi.

Državni zbor je 14. julija 2016 sprejel Zakon o prijavi prebivališča (ZPPreb-1; EPA 1152-VII), ki med drugim žrtvam trgovine z ljudmi omogoča anonimno bivanje na tajni lokaciji. Zakon zaradi nujnih ukrepov prijave in namestitve v varne hiše tako za žrtve nasilja v družini kot žrtve trgovine z ljudmi določa, da je za te osebe mogoče prijaviti zakonsko prebivališče na naslovu centra za socialno delo tudi na predlog državnega tožilstva, policije ali centra za socialno delo.

1.2 Izvajanje Akcijskega načrta za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2015–2016

Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora se je na svoji 14. redni seji 8. junija 2016 seznanila s Poročilom o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2015, ki ga je predstavil nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi.

V Raziskovalnem oddelku Državnega zbora je bil februarja 2016 pripravljen primerjalni pregled Zakonska ureditev boja proti trgovini z ljudmi, ki je objavljen na spletnih straneh Državnega zbora – Raziskovalne naloge in Vlade Republike Slovenije – Teme in projekti, Boj proti trgovini z ljudmi.

Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo Državnega zbora se je seznanil z Letnim poročilom o delu policije za 2015 (EPA 1348-VII), v katerem sta obravnavana tudi preiskavanost in odkrivanje kaznivih dejanj s področja trgovine z ljudmi.

Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo Državnega zbora se je seznanil s Poročilom o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za leto 2015 (EPA 1401-VII), ki se deloma nanaša tudi na področje trgovine z ljudmi (omenjeno v okviru točke 6.7.4.5 Strategija/program – analiza zakonskega varstva žrtev družinskega nasilja).

Vlada Republike Slovenije je na svoji redni seji 5. maja 2016 sprejela Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi (Sklep Vlade RS, št. 02402-2/2016/5). Priloga priročnika so tudi indikatorji, namenjeni prepoznavi posameznih kategorij žrtev trgovine z ljudmi. Priročnik

je poleg izobraževalne funkcije namenjen vsem, ki se pri svojem delu lahko srečajo s pojavnostjo problematike trgovine z ljudmi, predvsem s potencialnimi žrtvami te trgovine.

1.3 Izvajanje drugih aktivnosti v skladu s sprejetimi mednarodnimi obveznostmi

Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo Državnega zbora je podprl Predlog stališča Republike Slovenije do predloga Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski mejni in obalni straži ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2007/2004, Uredbe (ES) št. 863/2007 in Odločbe Sveta 2005/267/ES, EPA 1112-VII, EU U 635. Predlog uredbe med drugim predvideva preoblikovanje Agencije za upravljanje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic Evropske unije (Frontex) v Evropsko agencijo za mejno in obalno stražo, pri čemer naj bi se vzpostavil center za spremljanje in analizo tveganja, ki lahko spremlja migracijske tokove proti Evropski uniji in v Evropski uniji in izvaja analizo tveganja, ki jo uporabijo države članice in zajema vse vidike, povezane z integriranim upravljanjem meja, zlasti nadzor meja, vrnitev, nezakonita sekundarna gibanja državljanov tretjih držav v Evropski uniji, preprečevanje čezmejnega kriminala, vključno z omogočanjem nezakonitega priseljevanja, trgovine z ljudmi in terorizma, ter razmere v sosednjih tretjih državah, da se razvije vnaprejšnji opozorilni mehanizem, s katerim se analizirajo migracijski tokovi proti Evropski uniji.

Odbor ZN za človekove pravice (nadzorni organ, ki ga sestavlja 18 neodvisnih izvedencev, ki redno preverjajo, kako države pogodbenice uresničujejo določila Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah) je Republiko Slovenijo povabil k predstavitvi 3. rednega poročila o uresničevanju določil Pakta na svojem 116. zasedanju 15. in 16. marca 2016. V slovenski delegaciji, ki je predstavila poročilo, je sodeloval tudi nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi.

2 Preprečevanje

Preprečevanje in s tem povezane preventivne dejavnosti so eno temeljnih poslanstev v celovitem zoperstavljanju problematiki trgovine z ljudmi. To so predvsem dejanja in ukrepi, ki preprečujejo nastanek škode, ki je v primerih trgovine z ljudmi pogosto nepopravljiva. Zato so nujne razne oblike ozaveščanja rizičnih skupin potencialnih žrtev te trgovine. Poleg tega preprečevanje zajema tudi ozaveščanje širše laične javnosti, ki se prek medijev seznanja z obsegom obravnavane problematike. Zadnjega izmed treh sklopov preprečevalnih dejavnosti tvorijo usposabljanja akterjev, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko trgovine z ljudmi.

2.1 Ozaveščanje širše javnosti

- **18. oktober – evropski dan boja proti trgovini z ljudmi**

Ob 18. oktobru je Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje (UKOM) v sodelovanju z nacionalnim koordinatorjem pripravil in objavil **infografiko** s statističnimi podatki o trgovini z ljudmi v Sloveniji v obdobju 2010–2015. Medijem so bila poslana sporočila za javnost s povzetkom statističnih podatkov za to obdobje in informacija o priročniku **Preprečite prikrito prisilno delo**. Sporočilo, infografiko in priročnik je UKOM objavil tudi v družbenih omrežjih – na vladnih računih Facebook, Twitter in LinkedIn.

Ob tem dogodku je društvo Ključ 21. oktobra 2016 v Urbanem centru Kina Šiška organiziralo brezplačen koncert, na katerem so nastopile tri glasbene skupine, udeležilo pa se ga je 500 oseb. Koncert so sofinancirali Mestna občina Ljubljana, Urad za mladino in UKOM, poleg tega so se zbirali prispevki posameznih donatorjev.

- **Spletno mesto**

UKOM je v letu 2016 dopolnil vsebine nekaterih poglavij spletišča in zagotovil ažuriranje vsebin na spletišču v slovenskem jeziku (http://www.vlada.si/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/) ter prenovil vsebine na angleški različici spletišča

(http://www.vlada.si/en/projects/combating_trafficking_in_human_beings/combating_trafficking_in_human_beings/). Na spletišču so objavljene vsebine o trgovini z ljudmi, dostopne informacije o aktivnostih MDS TZL, temeljni dokumenti, ki jih skupina pripravlja, mednarodni dokumenti s tega področja, raziskave in študije, na spletišču je mogoče tudi oddati anonimno e-prijavo in se povezati z nevladnimi organizacijami, ki zagotavljajo pomoč žrtvam. Predstavljene so tudi ključne aktivnosti na področju odkrivanja, preiskovanja in pregona kaznivih dejanj ter preprečevanja teh dejanj.

Statistika kaže, da je imela v letu 2016 slovenska različica 8.342, angleška pa 658 ogledov.

- **Mediji**

Po dostopnih podatkih so slovenski tiskani, elektronski in spletni mediji objavili več kot 150 prispevkov o trgovini z ljudmi. Mediji so veliko pozornosti namenili predvsem aktivnostim odkrivanja in pregona kaznivih dejanj trgovine z ljudmi. Odmevna je bila zlasti preiskava v podjetju Marof Trade iz Loške doline, saj zajema tretjino vseh objav. Ta primer je spodbudil objavo več poglobljenih novinarskih prispevkov, ki so trgovino z ljudmi obravnavali v povezavi z delovnim izkoriščanjem in prisilnim delom delavcev migrantov. Več prispevkov je obravnavalo tudi slabe delovne razmere ter suženjsko delo in delo otrok v več državah sveta, pri čemer sta

se izpostavljala odgovornost multinacionalk in pomembnost etične potrošnje. Mediji so pozornost namenili tudi preventivnim aktivnostim nevladnih organizacij in sindikatov ter evropskemu dnevu boja proti trgovini z ljudmi, ob katerem so povzemali ključna sporočila MDS TZL, infografiko in statistične podatke o trgovini z ljudmi v Sloveniji v obdobju 2010–2015.

Na temo trgovine z ljudmi so se v medijih – samostojno ali s skupnimi objavami – pojavljale tudi druge nevladne organizacije.

Tako je imelo društvo Ključ večino samostojnih objav v povezavi s potujočo fotografsko razstavo *Moje sanje*, in sicer v Mariboru, Murski Soboti in na Fakulteti za varnostne vede v Ljubljani. Oktobra je bil organiziran slavnostni dogodek ob 15. obletnici društva Ključ, kar je bila tudi priložnost za izdajo knjige *Boj proti trgovini z ljudmi v Sloveniji – pregled področja od 2001 do danes* in predstavitev dokumentarnega filma. Širša javnost je bila seznanjena s prispevkom o delovnem izkoriščanju, in sicer na konferenci *Gibanja za dostojno delo* in v okviru projekta *Živa knjižnica*. Obeh dogodkov se je skupaj udeležilo približno 220 ljudi. Medijske objave društva Ključ so se dotikale predvsem tematik prisilne prostitucije, prisilnih porok, evropskega dneva boja proti trgovini z ljudmi, delovnega izkoriščanja in 15. obletnice društva.

V slovenskih medijih je s številnimi prispevki in izjavami sodelovala tudi Slovenska karitas, na primer 25. aprila v oddaji *Tarča* na prvem programu TV Slovenija, novembra na radijski postaji *Ognjišče* s prispevkom *Ne podpirajmo trgovine z ljudmi s svojim denarjem*, v internem glasilu *Žarek dobrote* s člankom *Trgovina z ljudmi: resna grožnja otrokom in mladostnikom*, ob evropskem dnevu boja proti trgovini z ljudmi z izjavo za javnost, namenjeno ozaveščanju o trgovini z ljudmi, in s člankom *Kruta globalizacija izkoriščanja otrok brez spremstva v primežu kriminalnih združb trgovine z ljudmi v Evropski uniji*, ta je izšel v strokovnem biltenu *Socialni izzivi*, ki ga izdaja Socialna zbornica Slovenije.

2.2 Ozaveščanje rizičnih ciljnih skupin

Na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje informativno-komunikacijskih in izobraževalnih dejavnosti nevladnih organizacij v letu 2016 je **UKOM sofinanciral štiri projekte nevladnih organizacij v skupni vrednosti 20.000 EUR**.

Dva projekta sta bila namenjena ozaveščanju mladostnikov o nevarnostih trgovine z ljudmi in načinih novačenja ter usposabljanju za prepoznavanje tveganja, ustreznih načinov ukrepanja in samozaščitnega obnašanja.

Tretji projekt je bil namenjen ozaveščanju tujih delavcev, beguncev in migrantov za učinkovitejše uveljavljanje in varstvo njihovih pravic, zaščito pred izkoriščanjem, opozarjanje na povezanost prisilnega dela in trgovine z ljudmi ter identificiranje morebitnih žrtev, ki potrebujejo dodatno podporo in zaščito.

Cilj četrtega projekta pa je bil zmanjšanje povpraševanja po storitvah, ki jih izvajajo žrtve trgovine z ljudmi, z ozaveščanjem uporabnikov storitev, splošne javnosti in gospodarskih subjektov.

Posamezne aktivnosti nevladnih organizacij je UKOM najavljal na spletnem mestu MDS TZL in v družbenih omrežjih.

- **Ozaveščanje mladostnikov**

Prvi projekt **Bodi pozoren. Bodi previden je izvajala Slovenska karitas**. V okviru projekta so izvajali **delavnice na 36 osnovnih šolah** v dvanajstih slovenskih regijah (Savinjska, JV Slovenija, Podravska, Osrednjeslovenska, Gorenjska, Spodnje posavska, Zasavska in Obalno-kraška, Primorska, Goriška, Koroška, Pomurska). Na delavnicah je prisostvovalo **2.325 učencev**, nanašale pa so se na otroke in širšo lokalno skupnost. V lokalnih skupnostih sta bili izvedeni dve delavnici, pri katerih je prisostvovalo 60 mladostnikov, in ena delavnica za 40 otrok, ki izhajajo iz manj spodbudnega okolja in so zato še posebej ranljivi. V okviru projekta je bilo izvedenih še šest pogovornih večerov z ogledom filma Nazaj v življenje, ki ga je Slovenska karitas leta 2015 v izobraževalne namene pridobila od Secours Catholique-Caritas France. Trije od navedenih pogovornih večerov so bili namenjeni staršem in učiteljem (OŠ Domžale, OŠ Gornji Petrovci in OŠ Trbovlje), skupaj je prisostvovalo 29 udeležencev. Trije pogovorni večeri pa so potekali v širši lokalni skupnosti (Mladinski center Sevnica, Hiša generacij Laško in Kulturni dom Križe), prisostvovalo je 152 udeležencev.

V sodelovanju s kriminalistično policijo in študenti Evropske pravne fakultete je bilo izvedeno predavanje o trgovini z ljudmi za študente prava v Ljubljani, pri katerem je prisostvovalo **52 udeležencev**.

Organiziran je bil tudi nagradni natečaj, na katerega je prispelo 52 izdelkov, izmed katerih je bil zmagovalni posebej nagrajen. Otrokom in mentorjem, ki so sodelovali na natečaju, so razdelili 68 USB-ključev. Poleg knjižnih kazalnikov je bil izdelan tudi **spletni kviz Se znaš obvarovati?**, ki je dostopen na spletni strani Slovenske karitas in omogoča preverjanje ustreznosti ravnanj, ko gre za prepoznavo potencialne možnosti, da nekdo postane žrtev trgovine.

Drugi projekt Telesnica – kako prepoznati trgovanje z ljudmi in se mu izogniti? je izvedlo **društvo Ključ** – center za boj proti trgovini z ljudmi. V okviru projekta je bilo izvedenih **60 delavnic v desetih srednjih šolah in štirih vzgojnih zavodih oziroma mladinskih domovih po Sloveniji**. Delavnic se je udeležilo **1.516 dijakinj in dijakov**. Delavnice so potekale v vzgojnih zavodih v Mariboru (2 delavnici), Višnji Gori (2), Kranju (2), Mladinskem domu Malči Beličeve (2), Gimnaziji Novo mesto (6), Gimnaziji Koper (5), Šolskem centru in Gimnaziji Ilirska Bistrica (6), Gimnaziji Ravne na Koroškem (4), Srednji zdravstveni šoli Celje (9), Gimnaziji Jesenice (4), Gimnaziji Poljane (8), Gimnaziji Vič (6) in Srednji ekonomski šoli Roška Ljubljana (5).

Delavnice so se zaradi zanimanja nekoliko podaljšale, tako da so trajale 60 minut in se izvajale v več razredih sočasno. Potekale so interaktivno in dinamično. Na začetku je bil prikazan kratek film, v katerem so predstavljene različne oblike trgovine z ljudmi, sledila je predstavitev posameznih oblik trgovanja s spletno trgovino Telesnica. Ker so predstavitve temeljile na konkretnih primerih in so tudi nasveti vpeti v resnične zgodbe, so mladostniki delavnice zbrano poslušali ter sodelovali z vprašanji in razmišljanji. Mladi so delavnice ocenili kot zanimive, vseh jim je bil film, spletna trgovina in neposrednost predavateljic pri podajanju tem in odgovarjanju na vprašanja. Še vedno ostaja veliko število takšnih, ki so o trgovini z ljudmi slišali prvič, vendar se je v pogovoru izkazalo, da vseeno vedo več, kot so mislili na začetku. Na delavnicah se je mlade spodbudilo k interaktivnosti in pripravi izdelkov. Pozvani so bili, naj še naprej sledijo informacijam, povezanim s trgovino z ljudmi. V obdobju izvajanja projekta je bilo 5.990 ogledov spletne strani Telesnica, od tega 826 uporabnikov strani.

Poleg omenjenih dveh projektov je **Slovenska karitas** v okviru pogodbe o sofinanciranju projekta Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitve v letu 2016 izvedla 27 preventivnih delavnic po slovenskih srednjih in osnovnih šolah v petih slovenskih regijah. Preventivnih delavnic, katerih namen je informiranje in ozaveščanje otrok, mladih in osebja, ki dela z njimi, ter drugih ciljnih populacij o nevarnostih in pasteh trgovine z ljudmi, se je udeležilo skupno **248 otrok** oziroma mladostnikov.

- **Ozaveščanje tujih delavcev, beguncev in migrantov**

Tretji projekt **Boj proti trgovini z ljudmi – širjenje informacij je orožje proti izkoriščanju** je izvajala **Slovenska filantropija**, združenje za promocijo prostovoljstva. Projekt je bil usmerjen na obveščanje beguncev in prosilcev za mednarodno zaščito, delavcev migrantov, drugih delavcev in širše javnosti o trgovini z ljudmi, potencialnih nevarnostih te trgovine, o tem, kako jo prepoznati, o morebitni prepletenosti izkoriščanja s prisilnim delom in o vzvodih, ki delavcem lahko pomagajo preprečiti izkoriščanje.

Izvedenih je bilo **pet delavnic** v sodelovanju z **društvom Ključ** za skupno 52 prosilcev za mednarodno zaščito:

- v azilnem domu na Viču v Ljubljani: 20 farsi in 10 arabsko govorečih udeležencev;
- v azilnem domu na Kotnikovi v Ljubljani: 15 farsi govorečih udeležencev;
- v azilnem domu v Logatcu: 7 farsi in 10 arabsko govorečih udeležencev.

Aktivnosti projekta so omogočile **lažjo integracijo prosilcev za mednarodno zaščito**, ki so zaradi nepoznavanja jezika in zakonov lahko prepoznani kot potencialne žrtve trgovine z ljudmi.

Natisnjenih je bilo 200 izvodov **plakatov in zloženek Stop trgovini z ljudmi**. Zloženka, ki nagovarja begunce in prosilce za mednarodno zaščito, je bila natisnjena v 3.900 izvodih (900 v slovenščini, 1.000 v angleščini, 1.000 v farsiju in 1.000 v arabščini). Ponatisnjenih je bilo tudi 1.100 izvodov **zloženke Stop izkoriščanju delavcev migrantov**, ki je bila pripravljena leta 2015 in nagovarja delavce migrante in delavce, napotene v tujino. Te zloženke so v angleščini, albanščini, bolgarščini, bosanščini, francoščini, makedonščini, romunščini, ruščini in slovenščini.

V okviru projekta se je **intenzivno informiralo v Ljubljani, Mariboru, Celju, Novi Gorici in Logatcu** – na centrih za socialno delo in upravnih enotah je bilo dostopno ozaveščevalno gradivo, s strokovnimi delavci pa so potekali pogovori o tematiki. Gradivo je bilo dostopno tudi na Aerodromu Ljubljana. Tako je bilo obešenih 120 plakatov in razdeljenih 5.062 zloženek. Sodelovanje je potekalo tudi z veleposlaništvu Avstrije, Nemčije in Italije, tem je bilo zagotovljeno informativno gradivo za delavce, napotene na delo v navedene države. V Ljubljani, Novi Gorici, Celju in Mariboru so razobesila plakate, cilj pa je bil ozaveščanje splošne javnosti. Aktivnosti projekta so se promovirale v medijih, družbenih omrežjih in na spletišču. Na podlagi izkušenj se ugotavlja, da bi bilo treba delavnice s prosilci za mednarodno zaščito izvajati tudi v prihodnje, saj bi izvajalci delavnic v primeru stalne prisotnosti pridobili večje zaupanje oseb, ki bi se lažje odločile pristopiti in deliti svoje zgodbe.

Na področju preventive je bilo dodatno aktivno **društvo Ključ** in je poleg projekta Telesnica ter sodelovanja s Slovensko filantropijo izvajalo še **12 delavnic programa Vijolica** za otroke 9. razreda osnovnih šol, tj. skupno **276 udeležencev**, ter **12 preventivnih delavnic** o trgovanju z ljudmi in nenasilju na slovenskih fakultetah za skupno **305 udeležencev**.

- **Ozaveščanje romske skupnosti**

Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti je v Uradnem listu RS 8. januarja 2016 objavil javni razpis za sofinanciranje programov organizacij romske skupnosti v letu 2016, JR-PRS2016. Cilj tega razpisa je bil spodbujanje aktivnega delovanja organizirane romske skupnosti na različnih področjih, še posebej prek aktivnosti, usmerjenih v izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti v lokalnem okolju. Med temi aktivnostmi je bilo posebej izpostavljeno tudi ozaveščanje pripadnikov romske skupnosti o negativnih posledicah t. i. prezgodnjih porok in prisilnih porok.

Predstavniki urada so se udeležili vseh aktivnosti, ki so povezane z bojem proti trgovini z ljudmi, ozaveščanjem o negativnih posledicah prezgodnjih in prisilnih porok ter aktivnosti za opolnomočenje Romov. Tako je 22. septembra v romskem naselju Pušča v Murski Soboti potekala konferenca Močne ženske, močna družba, ki jo je organiziralo društvo Preporod – zveza za razvoj romske manjšine. Na konferenci je svoj prispevek na temo nedovoljenih in prisilnih porok podal tudi nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi.

2.3 Ozaveščanje potrošnikov in uporabnikov storitev, ki jih izvajajo žrtve trgovine z ljudmi

- **Spletni priročnik za preprečevanje prikritega prisilnega dela in delovnega izkoriščanja**

UKOM je v sodelovanju z **nacionalnim koordinatorjem** ter članoma MDS TZL v okviru Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) pripravil in na spletišču objavil slovensko različico danskega e-priročnika **Preprečite prikrto prisilno delo**. Gre za interaktivno preventivno orodje, ki je namenjeno delodajalcem, še zlasti tistim, ki zaposlujejo veliko nekvalificiranih delavcev, angažirajo podizvajalce oziroma delujejo v panogah, kjer je tveganje visoko. Spletni priročnik je praktično orodje za upravljanje tveganj in preventivo, saj poleg osnovnih smernic vključuje korake, s katerimi se je mogoče izogniti vpletenosti v primere trgovine z ljudmi v postopkih neposrednega zaposlovanja in v primerih sodelovanja s podizvajalci.

UKOM je priročnik objavil in promoviral ob proslavitvi 18. oktobra, evropskega dneva boja proti trgovini z ljudmi. Medresorska delovna skupina je zagotovila objavo na ustreznih spletiščih in njegovo promocijo v ciljnih javnostih. Do konca leta 2016 si ga je ogledalo več kot 300 uporabnikov.

- **Projekt Resnica**

UKOM je na podlagi javnega razpisa tudi v letu 2016 sofinanciral projekt, namenjen zmanjšanju povpraševanja po storitvah, ki jih izvajajo žrtve trgovine z ljudmi. Poudarek je bil na:

- ozaveščanju uporabnikov in potrošnikov o storitvah in izdelkih, ki jih uporabljamo vsak dan in so rezultat dela otrok, dela v izjemno slabih delovnih pogojih, delovnega izkoriščanja, prisilnega dela in trgovine z ljudmi,
- ozaveščanju gospodarskih subjektov o potrebnosti preverjanja, ali so izdelki celotne verige njihovih dobaviteljev rezultat dela otrok, dela v izjemno slabih delovnih pogojih, delovnega izkoriščanja, prisilnega dela in trgovine z ljudmi,
- partnerstvu z mediji.

UKOM je izbral in sofinanciral projekt Resnica, ki ga je izpeljalo **socialno podjetje Iz principa**, ki deluje pod okriljem **društva DrogArt**.

Društvo je pripravilo številne ustvarjalne rešitve, ki na prvi pogled spominjajo na običajno prodajno oglaševanje izbranih izdelkov. Izdelke so poimenovali Resnica, saj razkrivajo, kaj se skriva za njihovo proizvodnjo. Resnica prinaša informacije o tem, da so številni izdelki vsakdanje rabe rezultat dela otrok, dela v izjemno slabih delovnih pogojih, delovnega izkoriščanja, prisilnega dela in trgovine z ljudmi.

Za doseganje čim večjega števila slovenskih potrošnikov so pri projektu sodelovali z osrednjim in najbolj branim spletnim portalom 24ur.com, ki ima 46,5-odstotni doseg. Rezultat je posebna rubrika Pravično za vse?, v kateri je objavljenih 27 novinarskih prispevkov, vsi so bili na dan objave na portalu umeščeni med prve tri novice dneva. Zato so imeli prispevki zelo dobro opaznost in branost, po podatkih portala je vsaj enega od prispevkov (edinstveni ogledi strani) videlo 168.828 ljudi. Novinarji so javnost seznanili z resničnimi zgodbami več kategorij izdelkov, ki jih lahko kupijo v slovenskih trgovinah, tematik so se lotili poglobljeno, poiskali so relevantne sogovornike, raziskali tudi slovenski trg ipd. Rubrika je dostopna na povezavi <http://www.24ur.com/novice/pravicno-za-vse/>, pozneje pa so bili članki prerazporejeni v arhiv. Pisnim prispevkom v rubriki se je kmalu pridružilo tudi pet televizijskih prispevkov, ki so jih posneli v okviru informativne oddaje Svet na Kanalu A.

Pripravljeno je bilo tudi posebno spletišče o tematiki: www.resnica.info. Spletišče je namenjeno ozaveščanju potrošnikov in je zasnovano tako, da ponuja poglobljene zgodbe o izdelkih za vsakdanjo rabo, ki so plod izkoriščanja delavcev v eni izmed faz dobavne verige. Osredotočenost je bila na izdelke, kot so čokolada, oblačila, bombaž, elektronske naprave, pomarančni sok, riž, kava in zamrznjena morska hrana. Objavljen je bil seznam 136 spornih vsakdanjih izdelkov, ki naj bi bili plod kršenja človekovih in delavskih pravic. Objavljeni so bili tudi seznam držav, v katerih se to kršenje dogaja, in napotki potrošnikom, kaj lahko storijo, da bodo prispevali k zmanjšanju problematike. Na spletišče se je vabilo z vsemi komunikacijskimi orodji, vključenimi v projekt: s spletnimi pasicami na portalu 24ur.com in drugih, s plakati, letaki in neposredno pošto, poslano gospodarskim subjektom. Samo maja je na spletišče vstopilo kar 17.807 unikatnih obiskovalcev oziroma 574 obiskovalcev na dan. Prve dni po začetku delovanja (od 29. aprila do 12. maja 2016) je spletišče imelo 12.746 ogledov, pri čemer je spletišče obiskalo 4.780 unikatnih uporabnikov. Junija je spletišče obiskalo skoraj 6.000 unikatnih uporabnikov.

Društvo DrogArt je pripravilo štiri spletne pasice, ki so predstavljale resnične zgodbe štirih izdelkov. Ti spletni elementi so bili usklajeni z vizualno podobo projekta in so se sedem tednov izmenjaje predvajali na portalu 24ur.com in na spletiščih nekaterih drugih organizacij. Klik na spletno pasico je uporabnika pripeljal na spletišče: <http://www.resnica.info/>. Spletne pasice, umeščene med prispevke, je videlo približno 70.000 uporabnikov.

Za ozaveščanje splošne javnosti so bili oblikovani štirje plakati, ki so obiskovalcem toaletnih prostorov v 70 lokalih, kinodvoranah in nakupovalnih središčih razkrivali delček problematike ter jih vabili na zgoraj navedeno spletno stran. Izvajalec predvideva, da je plakate videlo približno 60.000 obiskovalcev.

Pripravljenih je bilo tudi 800 letakov, ki so na prvi pogled spominjali na tablico čokolade z imenom Resnica, a čimer so pritegnili pozornost mimoidočih. V tednu okrog svetovnega dneva boja proti otroškemu delu so jih distribuirali na nakupovalnih ulicah v Ljubljani in v dveh nakupovalnih središčih.

V zadnjem delu kampanje pa so nagovorili tudi podjetja, ki bodisi uvažajo in prodajajo izdelke, ki v eni izmed faz dobavne verige nastajajo kot produkt izkoriščanja delavcev, bodisi izdelujejo svoje izdelke, za katere uporabljajo surovine, ki jih delavci v nehumanih pogojih pridobivajo na drugem koncu sveta, in so tako soodgovorni v celotnem procesu.

Pripravili so še štiri oblikovna in šest besedilnih sporočil za, ki so se med seboj razlikovale glede na segment izdelkov, ki jih gospodarski subjekti bodisi prodajajo bodisi proizvajajo tako, da je vsak izmed naslovnikov dobil neposredno pošto, ki se je nanašala na njegovo gospodarsko dejavnost. To pošto so poslali na 170 naslovov po vsej Sloveniji, od tega približno dve tretjini trgovcem in eno tretjino proizvajalcem izdelkov.

Izvajalec in deležniki so vsebine projekta aktivno objavljali v družbenih omrežjih. Kljub omejenim finančnim sredstvom jim je uspelo zagotoviti izjemno veliko objav tako v medijih kot na kanalih, ki sicer zahtevajo precej večji medijski proračun. Največjo vrednost pojavnosti v družbenih omrežjih zajemajo objave na profilu 24ur.com na Facebooku, saj jih je kar 20.000 obiskovalcev spletišča oziroma bralcev člankov doseglo s klikom na objavo na Facebooku.

2.4 Ozaveščanje in usposabljanje strokovne javnosti

Usposabljanje strokovne javnosti je temeljno za uspešnost in učinkovitost tako preprečevanja trgovine z ljudmi kot boja proti temu pojavu. Že besedna zveza boj proti nečemu nakazuje potrebo po ustrezni opremljenosti in usposobljenosti z znanjem v postopkih odkrivanja in prepoznavanja pojava, za tem pa ustrezen pregon kaznivega dejanja in sankcioniranje storilcev. Ker se po eni strani spreminjajo in nadgrajujejo trendi pojavnih oblik trgovine z ljudmi, po drugi strani pa se spreminja nabor strokovnjakov, ki se s to problematiko ukvarja, je nujno stalno usposabljanje ali vsaj nadgrajevanje znanja. To velja predvsem za organe odkrivanja, pregona in sodstva ter za inšpekcijske službe, ki delujejo na tem področju. Pri načrtovanju tovrstnih usposabljanj je treba predvideti strokovno prilagojene razprave in analize primerov glede na resor, ki mu je usposabljanje namenjeno. V nadaljevanju sledi povzetek izvedenih usposabljanj v letu 2016.

Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije (GPU UKP), stalno izobražuje in usposablja tako kriminaliste kot policiste na lokalni ravni. Pri tem se pozornost namenja prepoznavanju pojavnih oblik trgovine z ljudmi, kazalnikov potencialnih žrtev trgovanja in storilcev teh kaznivih dejanj z osredotočenostjo na preiskave v predkazenskem postopku.

Glede navedenega je Uprava kriminalistične policije, Sektor za organizirani kriminal, v letu 2016 izvedel usposabljanje kriminalistov iz regijskih sektorjev kriminalistične policije (v nadaljevanju SKP), ki se ukvarjajo s preiskovanjem kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. Usposabljanje je potekalo na področju prepoznavanja in izvajanja postopkov z žrtvami trgovine z ljudmi. Usposabljanja se je udeležilo 42 kriminalistov iz vseh regijskih SKP in Generalne policijske uprave ter predstavnikov Specializiranega državnega tožilstva, Okrožnega sodišča v Ljubljani, Inšpektorata RS za delo in nevladnih organizacij.

V sodelovanju s Policijsko akademijo je GPU UKP izvedla osnovno usposabljanje kandidatov za policiste nadzornike državne meje glede prepoznavanja kazalnikov trgovine z ljudmi. Usposabljanja se je udeležilo 121 kandidatov za policiste nadzornike državne meje. Izvedeno je bilo tudi osnovno usposabljanje kandidatov na kriminalističnem tečaju.

GPU UKP je v sodelovanju z društvom Ključ izvedla enodnevno usposabljanje kriminalistov in policistov glede izvajanja postopkov z žrtvami trgovine z ljudmi. Izobraževanja se je udeležilo 47 kriminalistov in policistov iz vseh osmih policijskih uprav.

Državni tožilci na Specializiranem državnem tožilstvu so se udeležili izobraževanj s področja trgovine z ljudmi v tujini in izobraževanj, ki jih organizirata Policijska in FURS. Na izobraževanju so sodelovali aktivno s svojimi prispevki in izkušnjami.

Ministrstvo za notranje zadeve, Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, je za upravne enote izvedlo usposabljanje na temo zakonskih sprememb glede pridobivanja enotnega dovoljenja za delo in prebivanje.

Socialna zbornica Slovenije je v okviru Programa izvajanja javnih pooblastil Socialne zbornice Slovenije za obdobje od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016, ki ga financira MDDSZ, izvedla izobraževanje strokovnih delavcev in strokovnih sodelavcev za delo z žrtvami trgovine z ljudmi. Seminar je bil izveden 2. junija 2016, udeležilo pa se ga je 48 strokovnih delavcev oziroma strokovnih sodelavcev centrov za socialno delo.

Center za izobraževanje v pravosodju je od 9. do 10. maja 2016 v kongresnem centru Bernardin v Portorožu organiziral šolo evropskega prava. V okviru tega je potekala tudi sekcija na temo Trgovina z ljudmi, kjer je svoj prispevek z naslovom Kritičen pogled na problematiko trgovine z ljudmi v Sloveniji ob upoštevanju mednarodnih priporočil in evropskega pravnega reda predstavil nacionalni koordinator. Sekcije se je udeležilo skupno 40 sodnikov in tožilcev.

Ministrstvo za zunanje zadeve izvaja redne oblike izobraževanja za uslužbence, ki odhajajo na delo na diplomatska predstavništva in konzulate, in jih redno ozavešča o potencialnih nevarnostih trgovine z ljudmi.

V letu 2016 je izobraževanje za diplomate na pripravah za odhod na službovanje v tujino izvedel tudi nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi. Uslužbenci, ki so se usposabljali za delovna mesta s konzularnega področja, so opravili individualna usposabljanja na Ministrstvu za notranje zadeve, kjer so dobili obširnejše informacije glede problematike s tega področja.

Uslužbenci ministrstva za zunanje zadeve se o potencialnih nevarnostih trgovine z ljudmi izobražujejo tudi na rednih letnih konzularnih posvetih. Konzuli so med prvimi, ki pridejo v stik z žrtvami trgovine z ljudmi oziroma s storilci teh kaznivih dejanj. Glede na pomen in pogostost problematike so na konzularnem posvetu v letu 2016 konzulom in drugim uslužbencem ministrstva na pripravah za konzularna mesta v tujini predavali uslužbenci Generalne policijske uprave. Predstavili so jim delovanje organiziranih združb ter izpostavili pomen sodelovanja med slovenskimi predstavništvi v tujini in slovenskimi organi v Sloveniji in pomen sodelovanja pri varnostnem preverjanju prosilcev potovalnih dokumentov in dovoljenj za vstop v državo. Namen izobraževanja konzulov je odkrivanje znakov, ki bi nakazovali morebitno trgovino z ljudmi. Pri tem gre za specifična znanja, povezana s kakovostnim poročanjem konzulov, utemeljevanjem sumov kršitev in iskanjem podobnih oziroma ponavljajočih se vzorcev skupin ljudi, posrednikov, poklicev itd. Izobraževanje je bilo namenjeno tudi pridobivanju informacij pri žrtvah, kot je na primer vodenje aktivnega pogovora s stranko, ki želi pridobiti dovoljenje za vstop v Slovenijo, ter postavljanje ustreznih vprašanj za odkrivanje morebitne trgovine z ljudmi.

Podobne teme izobraževanja so predstavljene na regionalnih konzularnih posvetih. V letu 2016 sta bila organizirana dva, na katerih se je izobraževanje osredotočilo na problematiko trgovine z ljudmi v posamezni regiji, udeležili pa so se ju konzuli z območja Zahodnega Balkana, iz Turčije, Ruske federacije, Ukrajine, Egipta, Indije in Kitajske.

Tovrstna izobraževanja so zelo pomembna, dobri rezultati slovenskih preiskav pa so večkrat nastali prav na podlagi kakovostnega poročanja slovenskih konzulov iz omenjenih držav oziroma območja.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo (IRSD) je 17. junija 2016 organiziral strokovno usposabljanje za vse inšpektorje za delo na temo boja proti trgovini z ljudmi. Pri izvedbi usposabljanja z glavnim poudarkom na pojavnih oblikah trgovine z ljudmi in na odkrivanju znakov tega pojava so poleg nacionalnega koordinatorja za boj proti trgovini z ljudmi sodelovali predstavniki državnega tožilstva in Policije. Inšpektorji in drugi uslužbenci IRSD so na usposabljanju izvedeli veliko koristnih informacij, pomembnih za kakovostnejše opravljanje inšpekcijskih nadzorov.

Predstavniki IRSD so se udeležili tudi izobraževanj v tujini. Tako so bili prisotni v Vicenzi, kjer je od 14. do 18. novembra 2016 potekalo izobraževanje na temo boja proti trgovini z ljudmi zaradi izkoriščanja delovne sile. Udeleženci izobraževanja so bili predstavniki tožilcev, delovnih inšpektorjev, policije in nevladnih organizacij iz več držav. Izobraževanje je organizirala Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE).

Slovenska karitas je v okviru pogodbe o sofinanciranju projekta Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitev v letu 2016 izvedla triurno izobraževanje za zakonite zastopnike mladoletnikov brez spremstva Trgovina z ljudmi – pomoč in zaščita žrtev. Izobraževanja se je udeležilo 28 zakonitih zastopnikov.

Društvo Ključ je na temo prisilnih porok v letu 2016 izvedlo tri strokovne posvete za socialne delavce, policiste, tožilce in predstavnike lokalnih medijev. Skupno je bilo prisotnih 88 udeležencev. Izvedenih je bilo tudi pet izobraževanj za zdravstvene delavce, skupno 77 udeležencev, eno osnovno izobraževanje o trgovini z ljudmi za policiste, delavce na upravnih enotah in delavce na zavodih za zaposlovanje, skupno je bilo 54 udeležencev, ter dve srečanji fokusne skupine za (re)integracijo žrtev trgovanja z ljudmi in izobraževanje za prostovoljce in prostovoljke društva Ključ.

3 Odkrivanje, preiskovanje in pregon kaznivih dejanj trgovine z ljudmi

Trgovina z ljudmi je huda oblika kaznivega dejanja in huda kršitev človekovih pravic, ki se pojavlja povsod po svetu. Vsaka država je lahko država izvora, tranzita in destinacije, predvsem pa trgovanje z ljudmi ne pozna državnih meja. Največkrat gre za mednarodno organizirano kriminalno dejavnost veliko ljudi v daljšem časovnem obdobju, zato sta odkrivanje in dokazovanje teh kaznivih dejanj težavna, dolgotrajna in zapletena. Storitve povezuje dobičkonosnost tega kaznivega dejanja. Nadaljuje se tudi trend izpopolnjevanja izvršitvenih oblik kaznivega dejanja, kar dodatno oteži dokazovanje obravnavanih primerov in je zato uporaba prikritih preiskovalnih ukrepov v tovrstnih zadevah nujna. Zaradi pridobitve dokazov je nujno tudi mednarodno sodelovanje. Ta pojav je značilen za vse sodobne družbe, postaja strukturni element nekaterih gospodarskih panog, predvsem pa posega v temeljne pravice in svoboščine posameznika, ki postane žrtev take trgovine oziroma izkoriščanja.

V nadaljevanju so povzete dejavnosti, ugotovitve in statistični kazalniki posameznih organov, ki se ukvarjajo z odkrivanjem, preiskovanjem in pregonom kaznivega dejanja trgovine z ljudmi in drugimi oblikami odvratanja posledic tega pojava.

3.1 Dejavnosti policije

Na podlagi ugotovitev policije, ki izhajajo iz preiskav kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu Kazenskega zakonika (KZ-1), in na podlagi sodelovanja s tujimi varnostnimi organi se Slovenija na tem področju pojavlja predvsem kot:

- ciljna država za državljanke tretjih držav iz vzhodne in jugovzhodne Evrope, ki so v Sloveniji izkoriščane zaradi prostitucije (iz Ukrajine in Srbije), za dekleta iz EU (iz Madžarske in Slovaške), ki v Sloveniji nimajo urejenega začasnega prebivanja ter niso zaposlene in ustrezno socialno in zdravstveno zavarovane, se pa v Sloveniji ukvarjajo s prostitucijo, za osebe iz EU (iz Slovaške, Bolgarije in Romunije), ki se v Sloveniji ukvarjajo z organiziranim beračenjem;
- tranzitna država za osebe iz EU (iz Slovaške, Bolgarije in Romunije), ki so prepoznane kot žrtve trgovine z ljudmi zaradi prisilnega dela, predvsem beračenja in prisilnega izvrševanja kaznivih dejanj. Policija v Sloveniji zaznava občasno prisotnost kriminalnih združb, ki se ukvarjajo s trgovino z ljudmi zaradi prisilnega beračenja in so na poti iz izvornih držav (npr. iz Bolgarije, Romunije in Slovaške) prek Slovenije v druge države EU (npr. v Italijo, Avstrijo in Francijo). V Sloveniji se zadržijo le krajši čas na avtocestnih počivališčih.

V letu 2016 je policija zaznala in obravnavala več pojavnih oblik trgovine z ljudmi. Pri tem je bilo ugotovljeno, da je bilo največ obravnavanih primerov prepoznanih kot oblika izkoriščanje zaradi prostitucije in drugih spolnih zlorab žrtev trgovanja. Policija je v sodelovanju z drugimi državnimi organi preiskovala tudi zaznane sume izkoriščanja žrtve trgovine z ljudmi zaradi prisilnega dela, predvsem beračenja.

Tako so bila kazniva dejanja trgovine z ljudmi v letu 2016 preiskovana v sklopu **petih policijskih preiskav** in je bilo pri tem obravnavanih **31 kaznivih dejanj** zoper **15 osumljencev** in **27 oškodovancev – žrtev trgovanja**.

Za kaznivo dejanje zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1 policija v letu 2016 ni zaznala in obravnavala suma storitve tega dejanja, niti ni zaznala in obravnavala kaznivega dejana spravljanja v suženjsko razmerje po 112. členu KZ-1.

Tabela 1: Prikaz števila obravnavanih osumljencev v letu 2016 za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1

Spol	Državljanstvo	Starost	2016
	Bolgarija	nad 64	1
	neznano	24–34	2
	neznano	34–44	1
	Slovenija	24–34	3
	Slovenija	34–44	1
	Slovenija	44–54	1
	Slovenija	54–64	2
Moški skupaj			11
	Slovenija	18–24	1
	Slovenija	34–44	1
	Srbija	24–34	1
	Ukrajina	34–44	1
Ženske skupaj			4
Skupaj			15

V letu 2016 v Sloveniji ni bilo zaznanih primerov novačenja žrtev trgovine z ljudmi, pri čemer bi bile žrtve v nadaljevanju izkoriščane na območju katere koli druge države. Iz spodnje tabele so razvidni podatki o državljanstvih, spolu in starostni strukturi oškodovancev, prepoznanih kot žrtve trgovanja.

Tabela 2: Prikaz števila obravnavanih oškodovancev – žrtev trgovanja v letu 2016

Spol	Državljanstvo	Starost	2016
Moški	Bolgarija	54–64	1
	neznano	54–64	1
Moški skupaj			2
Ženski	neznano	24–34	2
	neznano	34–44	2
	BiH	24–34	1
	Moldavija	24–34	4
	Moldavija	34–44	3
	neznano	44–54	2
	Slovenija	18–24	3
	Srbija	24–34	3
	Srbija	34–44	1

	Ukrajina	24–34	2
	Ukrajina	34–44	2
Ženske skupaj			25
Skupaj			27

3.1.1 Izpostavljena področja v povezavi s trgovino z ljudmi

Zloraba prostitucije

Pri spremljanju problematike prostitucije slovenska policija ugotavlja podobne trende kot v preteklih letih. Zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov o številu ljudi, ki so vključeni v ponudbo in izvajanje storitev prostitucije, posredovanje pri tej dejavnosti, povpraševanje po storitvah in uporabo plačljive spolnosti, je težko natančno ugotoviti dejansko stanje.

Kljub temu slovenska policija ocenjuje, da se s prostitucijo v Sloveniji ukvarjajo tako državljani Slovenije kot državljani drugih držav EU, na primer iz Slovaške, Češke in Romunije, v zadnjem obdobju pa tudi državljani tretjih držav, predvsem iz Ukrajine in Srbije.

Značilnost prostitucije v Sloveniji je njena neopaznost, saj se izvaja v zaprtih prostorih najetih ali lastniških stanovanj, hotelskih sobah ipd. Ulične prostitucije oziroma prostitucije na prostem ni zaznati. Prevladuje tako imenovana srednja raven prostitucije, s prostitucijo na višji ravni pa se občasno in začasno ukvarjajo predvsem prostitutke s stalnim prebivališčem v Sloveniji in so pri svojem delu samostojne. S prevladujočo obliko prostitucije srednje ravni, ki poteka v hotelih, stanovanjih in nočnih lokalih, se ukvarjajo predvsem tujke, ki v Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje iz razloga dela oziroma zaposlitve. Tujke so navadno zaposlene v nočnih lokalih kot plesalke, animatorke, pomožne delavke in odsrke umetnice.

V letu 2016 je policija v vseh primerih kaznivega dejanja trgovine z ljudmi zaznala in obravnavala izkoriščanje prostitucije. Žrtve so bile novačene v izvorni državi ter prepeljane v Slovenijo in nastanjene v državi. Storilci kaznivih dejanj so z zlorabo ranljivosti, podrejenega in odvisnega položaja ter s preslepitvijo dosegli njihovo podrejenost in izvrševanje namena, prostitucije.

Zaposlovanje v nočnih lokalih

Tudi glede identifikacije morebitnih žrtev trgovine z ljudmi v nočnih lokalih policija ugotavlja nespreminjajoče trende preteklih let. Storilci kaznivih dejanj trgovine z ljudmi zaradi izkoriščanja prostitucije in drugih oblik spolnega izkoriščanja praviloma prevzemajo, nastanijo oziroma drugače razpolagajo z domnevnimi žrtvami, pri čemer zlorabljajo pravni okvir pridobivanja delovnega dovoljenja. Pri tem se z zlorabo odvisnega in podrejenega položaja domnevnih žrtev in z zlorabo ranljivosti žrtev dosežeta žrtvina podreitev in vdajanje v prostitucijo. Storilci kot osumljenci kaznivega dejanja trgovine z ljudmi žrtev ne prisiljujejo v prostitucijo z uporabo fizične sile in omejevanjem gibanja, temveč za njihov nadzor uporabljajo prefinjene metode ekonomskega prisiljevanja oziroma spravljanja v finančno odvisnost. Tovrstne oblike so prepoznane predvsem kot finančno kaznovanje za nespoštovanje hišnega reda in pravil na delovnem mestu, fiktivna minimalna plača, vračilo dolga, ki je nastal s pridobitvijo delovnega dovoljenja in prihodom v Slovenijo, ipd.

Izkoriščanje ranljivosti žrtev trgovanja se še naprej kaže na način, da se same ne prepoznajo kot take. Pretežno izhajajo iz socialno in ekonomsko revnih okolij, zato jim prebivanje v Sloveniji na opisan način prisiljevanja v prostitucijo omogoča preživetje. S tako zasluženim denarjem

vzdržujejo družino in sorodnike v izvorni državi. Tako prepoznane žrtve le redko sodelujejo s policijo in tožilstvom v predkazenskem in kazenskem postopku.

Oglaševanje prostitucije

Pri oglaševanju prostitucije v tiskanih in spletnih medijih so objavljene fotografije oseb in lokacij ter kontaktne telefonske številke in cena spolne storitve. Dejavnost se v glavnem izvaja v stanovanjih, hotelskih sobah in salonih za erotično masažo. Na spletnih forumih pa uporabniki komentirajo raven storitve, lokacije nočnih lokalov in prostitutke.

Prisilno delo

V letu 2016 je policija v sodelovanju z drugimi pristojnimi državnimi organi (na primer s Fursom in IRSD) zaznala in obravnavala sume izvrševanje kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, katerega namen je bilo izkoriščanje prisilnega dela žrtev. Na podlagi zbranih obvestil policija v predkazenskem postopku ni ugotovila zadostnih elementov za kazensko ovadbo, temveč je na podlagi 10. odstavka 148. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP) na pristojno Specializirano državno tožilstvo podala poročilo.

Glede prepoznave prisilnega dela kot ene izmed oblik izkoriščanja žrtev trgovine z ljudmi je policija pripravila in s Specializiranim državnim tožilstvom uskladila usmeritve za razmejevanje kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1 in drugih kaznivih dejanj iz 22. poglavja KZ-1 (kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost).

Ob tem je treba poudariti, da je bilo v letu 2016 zaznanih in obravnavanih veliko kaznivih dejanj kršitev temeljnih pravic delavcev po 196. členu KZ-1, pri čemer so bili ugotovljeni elementi delovnega izkoriščanja oškodovancev. V predkazenskem postopku pri obravnavi omenjenih kaznivih dejanj in na podlagi usmeritev pristojnih okrožnih državnih tožilstev ni bilo zaznanih elementov prisilnega dela kot oblike izkoriščanja žrtev trgovine z ljudmi, ti elementi niso bili ugotovljeni niti v nadaljnjih kazenskih postopkih.

Tabela 3: Prikaz števila obravnavanih kaznivih dejanj kršitev temeljnih pravic delavcev po 196. členu KZ-1

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		
	2015	2016	Porast/upad (v %)
Kršitev temeljnih pravic delavcev po 196. členu KZ-1	2.552	3.151	24,9

Beračenje

Pri spremljanju problematike trgovine z ljudmi v povezavi s prisilnim beračenjem kot ene izmed oblik prisilnega dela policija ugotavlja, da se v Sloveniji občasno zadržujejo organizirane skupine beračev, ki jim to početje pomeni način življenja. Navedene skupine prihajajo iz Slovaške, Bolgarije in Romunije, svojo dejavnost pa izvajajo predvsem na območju Ljubljane, Celja, Maribora in Kopra. V teh primerih policija ni prepoznala oseb, ki bi bile v beračenje prisiljene, niti oseb, ki bi se prepoznale kot žrtve trgovine z ljudmi.

Ugotavlja se trend iz preteklih let, ki kaže na to, da tovrstni berači ne želijo sodelovati v policijskih postopkih, niti se ne prepoznavajo kot žrtve trgovine z ljudmi.

3.2 Dejavnosti državnega tožilstva

Specializirano državno tožilstvo Republike Slovenije (SDT), ki je izključno pristojno za pregon kaznivih dejanj, povezanih s trgovino z ljudmi, je tudi v letu 2016 aktivno opravljalo svojo funkcijo na področju kaznivih dejanj trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, kaznivih dejanj spravljanja v suženjsko razmerje po 112. členu KZ-1 in kaznivih dejanj zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1. V poročevalskem obdobju so prejeli in obravnavali:

- **4 kazenske ovadbe** zaradi kaznivih dejanj trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, in sicer zoper **14 fizičnih oseb** in na škodo 61 žrtev (od tega 2 moškega spola),
- **4 poročila** po 10. odstavku 148. člena ZKP zaradi kaznivih dejanj trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, in sicer zoper **5 oseb** in na škodo 6 žrtev (vse ženskega spola, od tega 1 mladoletna),
- **1 poročilo** po 10. odstavku 148. člena ZKP zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1 in kaznivega dejanja zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1, in sicer zoper **2 osebi** in na škodo 1 žrtve (ženskega spola).

Glede sprejetja državnotožilskih odločitev so državni tožilci Specializiranega državnega tožilstva Republike Slovenije v letu poročanja:

- v petih zadevah izdali sklep o zavrženju zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, in sicer zoper 6 oseb in na škodo 6 žrtev (vse ženskega spola, od tega 2 mladoletni),
- v eni zadevi izdali sklep o zavrženju zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1 in kaznivega dejanja zlorabe prostitucije po 175. členu KZ-1, in sicer zoper 2 osebi in na škodo 1 žrtve (ženskega spola),
- vložili **6 zahtev za preiskavo** zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, in sicer zoper 17 oseb in na škodo 63 žrtev (od tega 2 moškega spola, 61 ženskega spola, od tega 1 mladoletna),
- vložili **3 obtožbe** zaradi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, in sicer zoper **21 fizičnih oseb in 2 pravni osebi** in na škodo 107 žrtev (vse ženskega spola).

Glede predstavljenih statističnih podatkov je treba pojasniti, da posamezne zadeve v istem poročevalnem obdobju prehajajo skozi različne faze, torej od prejema kazenske ovadbe ali poročila v dopolnitev po 10. odstavku 148. člena ZKP do sprejetja državnotožilske odločitve, to je od vložitve zahteve za preiskavo, vložitve obtožnice in do izdaje sklepa o zavrženju, lahko samo v posameznem delu. Glede na navedeno je pogosto o isti zadevi poročano pri postavki prejema kazenske ovadbe oziroma poročila po 10. odstavku 148. člena ZKP, pri postavki o zavrženju, pri postavki vložitve zahteve za preiskavo in pri postavki vložitve obtožnice. Med navedbami so tudi zadeve iz preteklih let, ki so v različnih fazah postopka.

Primeri s področja trgovine z ljudmi so praviloma obsežnejše zadeve, potekajo zoper več oseb, ki so delovali v združbi, skoraj vedno pa je bilo treba za preiskavo in odkritje uporabiti prikrita preiskovalna ukrepa. Zaradi navedenega tudi postopki pred sodiščem potekajo daljši čas, predvsem faza glavne obravnave, ki poteka tudi več let. V letu poročanja so sodišča končala dve zadevi, in sicer je sodišče:

- **1 osebo** (na škodo 2 žrtev) spoznalo za krivo dveh kaznivih dejanj trgovine z ljudmi po 1. odstavku 113. člena KZ-1 ter ji za prvo kaznivo dejanje izreklo dve leti in šest mesecev zapora, za drugo kaznivo dejanje pa tri leta zapora, v nadaljevanju je tej osebi izreklo **enotno kazen pet let zapora** in plačilo pridobljene premoženjske koristi v višini 1.240 EUR,
- **5 oseb** (na škodo najmanj 51 žrtev) spoznalo za krive kaznivega dejanja zlorabe prostitucije po prvem in drugem odstavku 175. člena KZ-1 (in ne kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1) ter prvi osebi izreklo kazen **pet let zapora** in denarno kazen 1.000 dnevni zneskov (34.100 EUR), drugi osebi je izreklo kazen **tri leta in šest mesecev zapora** ter denarno kazen 300 dnevni zneskov (10.230 EUR), tretji osebi je izreklo kazen **eno leto in šest mesecev zapora**, četrti osebi pa **pogojno obsodbo**, v kateri ji je določilo kazen eno leto in šest mesecev zapora, ki pa ne bo izvršena, če v preizkusni dobi štirih let ne bo storila novega kaznivega dejanja. Peti obtoženi je že v letu 2015 s Specializiranim državnim tožilstvom sklenil sporazum o priznanju krivde. S sporazumom se je določila kazen **tri leta zapora, ki pa ne bo izvršena, če v preizkusni dobi petih let ne bo storil novega kaznivega dejanja**, ter stransko denarno kazen 500 dnevni zneskov (višina dnevne zenske je določena v višini 20 EUR), torej v višini 10.000 EUR. Sodišče je s sodbo odvzelo tudi zasežene predmete in zasežen denar (skupaj dobrih 26.000 EUR) ter prvi osebi **odvzelo** s kaznivim dejanjem **pridobljeno premoženjsko korist v višini dobrih 850.000 EUR**. Za obdolženo pravno osebo je sodišče odločilo, da ni odgovorna za očitano kaznivo dejanje.

Trenutno je v fazi sodne preiskave šest zadev, v fazi predobravnavnih narokov ali glavne obravnave je osem zadev, ena zadeva pa je bila odstopljena v sojenje v Bolgarijo. V šestih zadevah je odrejen ukrep začasnega zavarovanja premoženja po 502. členu ZKP. V dveh zadevah je vložena tožba po Zakonu o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI) in sta v fazi glavne obravnave, v eni zadevi pa finančna preiskava še poteka.

Tabela 4: Kazenski postopki in sankcije za storilce kaznivega dejanja trgovine z ljudmi (113. člen KZ-1)

Kaznivost trgovine z ljudmi	
Število obravnavanih oseb v kazenskih postopkih	
Število uvedenih preiskav	6 zoper 17 fizičnih oseb
Število obtožnih aktov	3 zoper 21 fizičnih oseb in 2 pravni osebi
Sankcije in ukrepi	
Število obsodb za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi (obsojene osebe)	2 (1 + 5*)
Število obsodb glede uporabe storitev žrtve trgovine z ljudmi	0
Dolžina zaporne kazni v povezavi z odvzemom prostosti:	
– minimalno trajanje	
– maksimalno trajanje	
Število sodnih odločitev, posledica katerih je bil zaseg ali odvzem premoženja	1

Tabela 5: Število obravnavanih primerov storilcev kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, 2010–2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Število osumljencev	5	16	13	15	8	42	15
Število obsojencev	4	6*	8	2	0	5	1 + 5*

3.2.1 Trend izkoriščanja ranljivosti žrtev trgovine z ljudmi

Na SDT ugotavljajo, da je dokazovanje kaznivih dejanj, povezanih s trgovino z ljudmi, zelo težko in specifično. Največ kaznivih dejanj iz izpostavljene problematike se nanaša na izvršitveno obliko zaradi izkoriščanja prostitucije, posamezna zadeva na suženjstvo/sluzabništvo in prisilno delo. Na podlagi zadev, ki so jih in jih še obravnavajo na SDT, je mogoče ugotoviti, da so se v preteklosti tovrstna kazniva dejanja izvrševala ob fizičnem nasilju, omejevanju osebne svobode ter nelegalnem bivanju in delu v državi. Vendar za zadeve, obravnavane v zadnjih letih, velja, da članom kriminalnih združb ni več treba izvajati nasilja in prisilnih metod. Zadnji trendi trgovcev z ljudmi kažejo na izkoriščanje ranljivih oseb za premoženjsko korist. Pri izvrševanju tovrstnih kaznivih dejanj gre za skupno značilnost, in sicer da obdolženi razpolagajo z ljudmi kot s predmetom na način, da izrabijo njihovo ranljivost ali neko osebno lastnost, posebnost, preprostost. Značilno je, da imajo žrtve praviloma nekaj osebne svobode, osebne dokumente, uporabljati smejo telefone in svetovni splet, imajo tudi nekaj lastnega denarja, praviloma prostovoljno vstopajo v razmerja do združbe, pogosto imajo legalna dovoljenja za bivanje in delo v Sloveniji.

Skoraj vedno so žrtve navedenih kaznivih dejanj tujci, praviloma ženske, izjemoma mladoletne osebe. Žrtve brez izjeme prihajajo iz ekonomsko revnih držav (Ukrajine, Dominikanske republike, Moldavije, Bolgarije, Romunije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Madžarske) in ki so iz nekega osebnega razloga ranljive, ti razlogi so lahko na primer brezposelnost, slabe možnosti za zaposlitev, slaba raven izobrazbe, izredno nizki zaslužki, zadolženost, obveznost preživljanja mladoletnih otrok, invalidni ali brezposelni partnerji, obveznost preživljanja širše družine, hude bolezni v družini, osebna preprostost ipd. Oškodovanci se praviloma ne prepoznajo kot žrtve, zaradi česar je dokazovanje še toliko težje, saj dejanja obdolženih opravičujejo, minimizirajo, se sprenevedajo, se sramujejo ali celo zanikajo.

Zaradi svoje ranljivosti so žrtve navzven zadovoljne, da zaslužijo vsaj nekaj denarja, čeprav večji delež denarja poberejo obdolženi (storilci). Po drugi strani se žrtve do članov združbe znajdejo v takšnem finančnem primežu, da se zato, da bi izpolnile vse zahtevane obveznosti do združbe, čimbolj intenzivno ukvarjajo z delom za združbo, v razmerju pa kar ostajajo in vztrajajo. Prav to, da oseba vztraja v takšnem razmerju in se vrača, so tiste okoliščine, iz katerih je mogoče sklepati, da so v primežu visoke stopnje podrejenosti.

Obdolženi pa v lastnem zasledovanju velikih zaslužkov grobo in brezobzirno izkoristijo ekonomsko stisko žrtev in ranljivost, ki v stremljenju za lastno boljše življenje in s tem tudi

* Sodbe, v katerih je sodišče obdolžencu spremenilo pravno opredelitev kaznivega dejanja trgovine z ljudmi v pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja izkoriščanja prostitucije.

življenje svojih najbližjih celo pristajajo na pozicijo razvrednotenja lastnega dostojanstva. Njihove nemoči se obdolženi prav dobro zavedajo. Obdolženi sistematično izkoriščajo ranljivost žrtev in so deležni velike premoženjske koristi. Največkrat ni uporabljeno fizično nasilje, odvzem svobode, osebnih dokumentov in mobilnih telefonov. Pogosto pa je uporabljeno prefinjeno psihično nasilje, ki ga žrtve izredno težko prepoznajo in opišejo, saj ga sprejemajo kot del življenja, ki jim omogoča preživetje.

Žrtve so izkoriščane ekonomsko (delitev denarja) in v osebno dostojanstvenem smislu, so v primežu do obtoženih, saj v primeru izgube dela nimajo možnosti preživetja sebe in družinskih članov. Kljub nekaj pravnomočno končanih zadev, v katerih so sodišča že prepoznala zakonske znake kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu KZ-1, ki niso bila izvršena s fizičnim nasiljem, odvzemom osebne svobode in odvzemom osebnih dokumentov ter sodobnih komunikacijskih naprav, v zadnjem času v odprtih in pravkar končanih zadevah na SDT spremljajo odločitve sodišč, da ne gre za trgovino z ljudmi, temveč »zgolj« za zlorabo prostitucije. Iz odločitev sodišč je mogoče sklepati, da za zakonski znak novačenja ne štejejo pridobivanja žrtev po sodobnih elektronskih poteh in z uporabo prijateljskih povezav, prebivanja na lokacijah v domeni obdolženih ne štejejo kot zakonski znak nastanjanja, trgovanje z ljudmi pa povezujejo s fizičnim nasiljem, odvzemom osebne svobode, odvzemom osebnih dokumentov, odvzemom mobilnih telefonov in popolnim nadzorom nad žrtvijo. Predvsem pa merila, da žrtev resnično nima druge sprejemljive možnosti, ne vežejo na ranljivost žrtve, prav zaradi katere so obdolženi pridobili žrtve, da delajo zanje pod njihovimi pogoji in pravili.

Sodobne pojavne oblike trgovine z ljudmi so različne, saj suženjstva z okovi ni več. Danes trgovcem z ljudmi več ni treba uporabljati nasilja, saj so zaslužki veliko večji, če žrtev po »lastni volji« dela za obdolžene. Obdolženi morajo le poiskati dovolj ranljive ljudi/žrtve, ki pristajajo na delo pod pogoji, ki se izraža v izkoriščanju v različnih oblikah. Ker so predmet trgovanja in posledično izkoriščanja ljudje – človeška bitja, je njihova zaščita temeljna. Vsekakor se ni mogoče vesti, da trgovine z ljudmi v Sloveniji ni, saj ima razpolaganje z ljudmi različne pojavne oblike. Žrtve trgovine z ljudmi pa utrpijo hude duševne in fizične posledice, saj jih dolgotrajno izkoriščajo člani hudodelskih združb in so pogosto zaznamovane za vse življenje. Obdolženi budno spremljajo odločitve sodišč in temu spretno prilagajajo svoje delovanje in načine izkoriščanja. Poleg navedenega na SDT v nekaterih zadnjih zadevah ugotavljajo, da so sodišča v fazi glavne obravnave zoper obtožene odpravila ukrepe za zagotavljanje navzočnosti in odpravo ponovitvene nevarnosti z razlogom, da sodišča ne ravnajo »razumno« hitro in zato pripor ne traja najkrajši možni čas, čeprav je po vloženi obtožbi preteklo le leto dni od dveh let, ki jih za trajanje ukrepa pripora predvideva ZKP.

3.3 Dejavnosti Inšpektorata Republike Slovenije za delo

V nadaljevanju so podane ugotovitve inšpektorjev za delo v letu 2016 glede izvajanja nadzora nad zaposlovanjem in delom tujcev na podlagi Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 47/15, v nadaljevanju: ZZSDT) in Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/2013 s popr. in dop., v nadaljevanju: ZDR-1).

Inšpektorji za delo podobno kot v preteklih letih niso ugotovili večjega števila kršitev določb, ki urejajo pogoje zaposlovanja, samozaposlovanja in dela tujcev v Sloveniji. V letu 2016 je bilo tako ugotovljenih skupno **20 kršitev** omenjenega zakona. Ker so bila v letu 2016 še vedno v veljavi nekatera delovna dovoljenja, ki so bila izdana v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev po prej veljavnem Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 26/11, s sprem., v nadaljevanju: ZZDT-1), so inšpektorji v letu 2016 evidentirali tudi **pet kršitev** tega zakona. Vseh

pet kršitev prej veljavnega ZZDT-1 se je nanašalo na 53. člen oziroma na pravočasno vrnitev delovnega dovoljenja organu, ki ga je izdal, če delodajalec oziroma zavezanec za prijavo dela s tujcem ni sklenil delovnega ali drugega pogodbenega razmerja ali če je delovno ali drugo pogodbeno razmerje prenehalo pred iztekom veljavnosti dovoljenja za zaposlitev ali dovoljenja za delo.

Največ kršitev veljavnega ZZSDT so inšpektorji ugotovili v povezavi s 7. členom (**osem kršitev**) – v teh primerih so delodajalci omogočali, da so tujci opravljali drugo delo kot tisto, za katero je bilo v postopku izdaje ali podaljšanja enotnega dovoljenja oziroma modre karte EU ali izdaje pisne odobritve podano soglasje ali za katero je bilo izdano dovoljenje za sezonsko delo. V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili tudi **štiri kršitve** 45. člena ZZSDT glede hrambe dokumentacije na kraju opravljanja storitev med obdobjem napotitve delavcev na delo v Slovenijo na kraju opravljanja storitve oziroma glede sodelovanja delodajalcev in naročnikov dela z nadzornimi organi (kar vključuje tudi omogočanje dostopa do vseh razpoložljivih dokazil, na podlagi katerih so bili izdani dokumenti, ki dovoljujejo zaposlitev, samozaposlitev ali delo v naši državi). Prav tako v **štirih primerih** so inšpektorji za delo v letu 2016 ugotovili kršitve 10. člena ZZSDT, v skladu s katerim morajo delodajalci in naročniki dela, ki zagotavljajo tujcem tudi nastanitev v Sloveniji, zagotoviti minimalne bivanjske in higienske standarde.

Tudi glede opustitve prijave storitev z napotnimi delavci so inšpektorji v letu 2016 ugotovili **štiri kršitve** (gre za kršitve 35. in 36. člena ZZSDT, ki urejata izvajanje storitev podjetij s sedežem v državi članici EU, EGP ali Švicarski konfederaciji (35. člen) oziroma izvajanje kratkotrajnih storitev izvajalcev iz tretjih držav (36. člen). Omenjene kršitve lahko preverjamo izključno na podlagi prejetih prijav prijaviteljev ali ugotovitev drugih inšpekcijskih organov, ki na terenu ugotovijo, da izvajanje storitve ni bilo prijavljeno Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (npr. ugotovitve Fursovih mobilnih enot). V takih primerih sta hitro ukrepanje in dobro sodelovanje med nadzornimi organi ključna, saj je obdobje, v katerem se izvajajo storitve v Sloveniji, velikokrat zelo kratko, tudi enodnevno. Brez predhodne prijave ali naznanila nadzornih organov, ki odkrijejo nepravilnosti na terenu, je torej opustitev prijave storitve praktično nemogoče odkriti.

3.3.1 Problemske ugotovitve Inšpektorata Republike Slovenije za delo

Zaposlovanje in napotitve delavcev tujcev oziroma delavcev, ki so državljani držav članic EU, se po opažanih inšpektorjev za delo pojavijo velikokrat pri delodajalcih, ki opravljajo neposredni proizvodni proces, saj ti na trgu dela v Sloveniji ne dobijo ustreznih delavcev. V praksi tako inšpektorji opažajo, da v takih primerih nekatere pravne osebe ali posamezniki tem delodajalcem zagotavljajo delavce iz tujine oziroma iz držav članic EU (Bolgarije, Romunije ipd.). V letu 2016 so inšpektorji za delo v posameznih takšnih primerih s svojimi ukrepi dosegli, da so delavce, ki so bili državljani držav članic EU, zaposlili neposredno delodajalci s sedežem v Sloveniji, pri katerih so omenjeni delavci opravljali delovni proces.

Inšpektorji opažajo, da je v Sloveniji še vedno registriranih veliko delodajalcev, ki opravljajo svojo dejavnost pretežno v tujini oziroma v državah članicah EU, posebej še v gradbeni dejavnosti in v prevozih v cestnem prometu.

V letu 2016 so v okviru usmerjenih nadzorov na področju gostinstva obravnavali tudi primere, v katerih so tujci v turizmu izvajali praktično izobraževanje oziroma delovno prakso. To prakso so izvajali študentje iz držav, nastalih na ozemlju nekdanjih republik Jugoslavije. Ob ugotovljenih kršitvah so inšpektorji ukrepali v skladu s pristojnostmi v postopku o prekršku in z izdajo odločbe, s katero inšpektor za delo prepove opravljanje dela delavcev ali delovnega procesa

oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti, če pri inšpekcijskem nadzoru ugotovi med drugim tudi, da je delodajalec omogočil delo tujcu ali osebi brez državljanstva v nasprotju s predpisi, ki urejajo zaposlovanje tujcev.

Področje zaposlovanja in dela tujcev je zelo kompleksno, inšpektorji pa imajo pri nadzoru tega področja v praksi nemalo ovir. Pred praktično nerešljivimi težavami se znajdejo, kadar so kršitelji delovnopravne zakonodaje delodajalci, pri katerih so zakoniti zastopniki tuji državljani (državljeni držav članic EU ali tretjih držav), ki v Sloveniji nimajo prebivališča. Takšne primere lahko ločimo na dve situaciji:

- že vse od ustanovitve družbe je njen zastopnik tujec brez prebivališča v Sloveniji,
- družbo je ustanovil slovenski državljan in jo tudi zastopal, ko pa je zašla v težave, jo je prodal tujcu, ki je postal njen zakoniti zastopnik; družba je v več primerih tako ostala brez premoženja z nedosegljivim zastopnikom v tujini, delavci pa so ostali brez vseh pravic.

V omenjenih primerih so predstavniki delodajalcev za inšpekcijski nadzor marsikdaj nedosegljivi, kakršnokoli **ukrepanje inšpektorjev za delo pa je večinoma neučinkovito.**

Glede zaposlovanja tujcev inšpektorji opažajo na terenu problematiko, da delodajalci, ki zaposlujejo delavce tujce, v nekaterih primerih prikažejo na plačilnih listah delavcem, ki podajo vlogo za pridobitev dovoljenja za prebivanje v Sloveniji za družinske člane (za združevanje družine), precej višjo plačo (tudi več tisoč evrov), kot jo dejansko izplačajo. S tem tujci na upravni enoti dokazujejo zmožnost preživljanja družinskih članov. Pred trimesečnim obdobjem in po njem pred vložitvijo vloge, za kolikor se zahteva predložitev plačilnih list, plače teh tujcev po ugotovitvah inšpektorjev praviloma ne presegajo zneska minimalne plače, marsikdaj pa sploh niso izplačane. Tako tujci oziroma njihovi družinski člani po tem, ko pridobijo dovoljenje za prebivanje, nemudoma zaprosijo na centrih za socialno delo priznanje pravic iz socialnega varstva – tam pa jim zaradi podatkov o nizkih oziroma neplačanih dohodkih takšne pravice tudi odobrijo. V takih primerih inšpektorji predvidevajo, da gre za **izigravanje zakonodaje na področju socialnega varstva.**

Kar se tiče zagotavljanja pravic delavcem, ki so bili napoteni na začasno delo v Slovenijo na podlagi pogodbe o zaposlitvi po tujem pravu, v letu 2016 ni bilo ugotovljenih kršitev 210. člena ZDR-1, ki posebej ureja položaj napotenih delavcev. V skladu s tem členom ZDR-1 mora delodajalec napotenemu delavcu zagotoviti pravice po predpisih Slovenije in določbah kolektivne pogodbe na ravni dejavnosti, ki urejajo delovni čas, odmore in počitke, nočno delo, minimalni letni dopust, plačo, varnost in zdravje pri delu, posebno varstvo delavcev in zagotavljanje enakopravnosti, če je to za delavca ugodneje. Je pa res, da se kršitve delovnopravne zakonodaje evidentirajo predvsem po vsebini kršitve in ne nujno kot kršitev 210. člena ZDR-1. Kršitve glede neustreznega urejanja delovnega časa napotenim delavcem, letnega dopusta, plačila za delo ipd. se evidentirajo kot kršitve v zvezi z delovnim časom, letnim dopustom oziroma plačilom za delo, in ne posebej kot kršitev ureditve položaja napotenih delavcev. Zato ni posebnih podatkov, v koliko primerih so bile kršene pravice samo (ali tudi) napotenim delavcem, ampak so ugotovljene kršitve evidentirane po vsebini kršitve.

Glede na to, da podatki o ugotovitvah IRSD ne kažejo, da bi bilo področje zaposlovanja in dela tujcev v Sloveniji posebej problematično, saj se na tem področju ugotavlja le malo kršitev in prijav, lahko sklenemo, da **Slovenija za zdaj ni toliko država sprejemnica tuje delovne sile**, ampak **pretežno država pošiljateljica**, ki v večjem številu napotuje delavce v tujino. To dokazujejo ugotovitve kršitev 208. in 209. člena ZDR-1, ki urejata pravice delavcev, ki so napoteni na delo iz Slovenije v druge države in se izkazujejo v precej večjem številu (**246 kršitev leta 2016**) kot kršitve, ugotovljene v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev, napotenih v

Slovenijo iz drugih držav. Da je Slovenija predvsem država pošiljateljica »delovne sile«, dokazuje tudi množičnost izdajanja obrazcev A1, teh je bilo leta 2015 izdanih več kot 120.000, leta 2016 pa še več kot v letu poprej.

Vsako leto je čedalje več prejetih prijav in obravnava kršitev pravic delavcem, ki jih na delo v tujino oziroma v države članice EU napotujejo delodajalci, registrirani v Sloveniji. Pri tem je treba poudariti, da delodajalci napotujejo iz Slovenije tako delavce, ki so državljani Slovenije, kot tuje delavce. Prijave se nanašajo predvsem na izplačilo plač, izročanje plačilnih list (tudi nejasnosti glede vsebine plačilnih list se pojavljajo, saj iz njih ni jasno razvidno, kaj pomeni osnovno plačo, kaj dodatke in kaj povračilo stroškov – dodatno zmedo na tem področju povzroča tudi različno pojmovanje plače in njenih sestavin po državah), na nepravilnosti pri prenehanju delovnega razmerja in na odjave delavcev iz socialnega zavarovanja. V teh primerih sta ključna poznavanje delovnopravne zakonodaje drugih držav in mednarodno sodelovanje med pristojnimi nadzornimi organi. Za področje izvajanja čezmejnih storitev z napotnimi delavci je vzpostavljen t. i. sistem IMI, prek katerega poteka izmenjava informacij s pristojnimi organi držav članic EU. Še vedno pa ostajajo odprta mnoga vprašanja inšpekcijskega nadzora nad izvajanjem storitev v drugih državah (npr. glede vročanja odločb inšpekcijskih organov, glede izterjave glob, ki jih tujim delodajalcem izrečemo v Sloveniji, ipd.), velike težave pa inšpektorjem povzroča tudi nedosegljivost delodajalcev oziroma subjektov nadzora. Pričakuje se, da bo z uveljavitvijo novega Zakona o čezmejnem izvajanju storitev ta problematika jasneje urejena in da se bo zajezilo izdajanje potrdil A1 tistim delodajalcem, ki ne izpolnjujejo pogojev za čezmejno izvajanje storitev.

Maja 2016 so se inšpektorji za delo v sodelovanju s Fursom in Policijo udeležili skupne evropske akcije, ki je potekala hkrati v 21 evropskih državah. V Sloveniji so bili opravljeni inšpekcijski nadzori pri 45 delodajalcih, pri katerih so bile odgovorne osebe državljani Kitajske. Pregled je bil opravljen za področje varnosti in zdravja pri delu in za področje delovnih razmerij. Ugotovitve akcije so bile posredovane Policiji in Europolu, na sedežu katerega je novembra v Haagu potekal delovni sestanek s predstavitvijo delovanja IRSD in ugotovitvami skupne evropske akcije usmerjenega nadzora v družbah, v katerih so odgovorne osebe kitajski državljani.

3.4 Dejavnosti Finančne uprave Republike Slovenije

Finančna uprava Republike Slovenije (Furs) je v letu 2016 zaznala kršitve na področju Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju ZPDZC-1) in ovadbe ali naznanila za kazniva dejanja iz Kazenskega zakonika. Podane so tudi številčne vrednosti tistih kaznivih ravnanj, ki jih lahko povežemo z izkoriščanjem delovne sile.

Najpogosteje nadzirane dejavnosti Fursa v nadzorih po ZPDZC-1, ki so jih izvedli mobilni oddelki in finančni inšpektorji, so gradbeništvo, prevoznništvo, gostinstvo, promet, trgovina, vzdrževanje in popravilo motornih vozil ter predelovalne dejavnosti.

V poročevalskem obdobju je bilo v postopkih o prekrških v zvezi s kršitvami ZPDZC-1 (delo na črno, zaposlovanje na črno) izdanih in vročenih **1.917 odločb o prekršku in plačilnih nalogov**, s katerimi je bila izrečena globa v skupni višini **2,947.333,20 EUR** in **608 opominov**. Razdelitev glede na področje je naslednja:

- **314 prekrškov** zaradi kršitev **dela na črno**, od tega je bilo 67 prekrškov glede kršitev, v katerih so bili udeleženi tuji državljani,

- **1.603 prekrškov** zaradi kršitev **zaposlovanja na črno**, od tega je bilo 116 prekrškov v povezavi s kršitvami posameznikov – tujcev, štirje prekrški glede kršitev delodajalcev, ki so zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (5. alineja prvega odstavka 23. člena ZPDZC-1), 31 prekrškov, povezanih s kršitvami delodajalcev, ki so nezakonito zaposlili državljana tretje države (6. alineja prvega odstavka 23. člena ZPDZC-1).

V letu 2016 je Furs podala skupno **18 kazenskih ovadb oziroma naznanil po 199. členu KZ-1 Zaposlovanje na črno**, vsa po prvem odstavku tega člena, pri katerih je šlo v 12 primerih za slovenske državljane, v štirih primerih za tuje državljane, v dveh primerih pa hkrati za slovenske in tuje državljane.

Po **196. členu KZ-1 Kršitev temeljnih pravic delavcev** je bilo vloženi devet kazenskih ovadb in tri naznanila. V letu 2016 Furs ni podala nobene kazenske ovadbe ali naznanila po **113. členu KZ-1 Trgovina z ljudmi**.

4 Pomoč in zaščita

4.1 Program oskrbe žrtev trgovine z ljudmi

4.1.1 Krizna namestitvev

MDDSZ financira projekt Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – krizna namestitvev in sicer za obdobje od 1. junija 2016 in celotno leto 2017. Za izvedbo projekta je bila izbrana Slovenska karitas. Gre za celostno do 30 dni trajajočo oskrbo prepoznanih žrtev, tako odraslih kot otrok, ki potrebujejo takojšen umik iz zatečenega okolja.

V letu 2016 so bile od 1. junija do 31. decembra v krizni prostor nameščene **tri osebe**: dva moška, oba Bolgara, žrtvi prisilnega beračenja, in državljanka Slovenije, pri kateri se je pojavljal sum, da gre za nudenje spolnih storitev, sum prisilne prostitucije. Moškima je bila na njuno željo omogočena vrnitev v državo izvora.

Skupaj je bilo realiziranih 38 oskrbnih dni v krizni namestitvi. MDDSZ je za projekt krizne namestitve v tem obdobju namenil 26.250,00 EUR, kar zajema 80 % plače ene zaposlene osebe in stroške nameščanja. Dejansko nastali stroški, ki so bili povrnjeni izvajalcu, pa so znašali skupaj 14.212,26 EUR.

Osebam, nameščenim v krizni prostor, so bili na voljo namestitvev, prehrana, prva psihosocialna pomoč, nujna medicinska pomoč, svetovanje, seznanitev z njihovimi zakonitimi pravicami, tolmačenje, zagovorništvo, socialne/družabne aktivnosti, družabništvo, spremstvo, zagotavljanje varnosti, pomoč pri vrnitvi v domovino in materialna pomoč. Osebe v krizni namestitvi 24 ur na dan spremljajo strokovni delavci in za to usposobljeni prostovoljci.

Kontinuiranost izvajanja programa krizne namestitve je pomembna za nemoteno zagotavljanje prve potrebne oskrbe in je ena ključnih aktivnosti akcijskega načrta.

4.1.2 Varna namestitvev

Ministrstvo za notranje zadeve je oktobra 2015 razpisalo projekt Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – namestitvev v varni prostor in sicer za obdobje 2016–2017. Gre za nadaljevalni program po krizni namestitvi, in sicer za vse prepoznane žrtve trgovine z ljudmi, ki potrebujejo nadaljnjo celovito oskrbo oziroma so pripravljene sodelovati z organi pregona v kazenskem postopku zoper storilce. Za izvedbo programa je bila izbrana Slovenska karitas.

V letu 2016 je bila v program Oskrba žrtev trgovine z ljudmi – namestitvev v varni prostor vključena **ena oseba – žrtev trgovine z ljudmi**, državljanka Slovenije, in to od 15. do 19. julija.

Od 1. januarja do 31. decembra 2015 je Ministrstvo za notranje zadeve za projekt krizne namestitve namenilo 40.000,00 EUR, kar vključuje plačo ene zaposlene osebe in stroške nameščanja. Dejansko nastali stroški, ki so bili povrnjeni izvajalcu, so znašali skupaj 18.604,75 EUR. Pri tem velja omeniti, da je izvajalec Slovenska karitas pri prijavi programa prigljal le 50-odstotno sofinanciranje plače prvozaposlenega na projektu, kar je občutno pocenilo stroške dela.

V letu 2016 je izvajalec projekta izdal žepno zloženko, in jo natisnil v nakladi 25.000 izvodov. Zloženska je izdelana zelo priročno, njena dvostransko tiskana vsebina pa na jasen in pregleden

način bralce seznanja s pomenom trgovine z ljudmi in informacijami, na koga se obrniti za pomoč. V njej so na berljiv in pregleden način v devetih jezikih (slovensko, angleško, srbsko, rusko, arabsko, špansko, madžarsko, kitajsko, romunsko) podane najpomembnejše informacije o trgovini z ljudmi. Zloženska je bila dostavljena osnovnim in srednjim šolam, dijaškim domovom, centrom za socialno delo, uradom za delo, mladinskim centrom, kriznim centrom, varnim hišam in materinskim domovom, mladinskim domovom, vzgojnim zavodom ter stanovanjskim skupinam za otroke in mladostnike ter organizacijam in interesnim združenjem, ki delajo z mladimi, veleposlaništvom, zdravstvenim domovom, mejnim prehodom, policijskim postajam.

Tabela 6: Število identificiranih žrtev trgovine z ljudmi

2016				
	Ženske	Moški	Otroci	Skupaj
Identifikacija žrtev				
Število identificiranih žrtev v letu 2014	25	2		27
Oblike izkoriščanja identificiranih žrtev:				
– spolna zloraba	25			25
– prisilno delo ali storitve				/
– suženjstvo ali suženjstvu podobna stanja, beračenje		2		2
– služabništvo				/
– odstranitev organov				/
Število žrtev:				
– trgovine z ljudmi na ravni države	3			3
– trgovine z ljudmi na mednarodni ravni	22	2		24
Pomoč žrtvam				
Število žrtev trgovine z ljudmi, ki so dobile kakršno koli pomoč				27
Število žrtev trgovine z ljudmi, ki so zavrnile ponujeno pomoč				24
Število žrtev trgovine z ljudmi, ki so bile nameščene v zatočiščih	1 + 1*	2		4
Obdobje okrevanja in razmisleka				
Število žrtev (to vključuje tiste, za katere obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da so žrtve), ki jim je odobreno obdobje okrevanja in razmisleka	1	2		3
Dovoljenje za prebivanje				
Število žrtev TZL, ki jim je izdano dovoljenje za prebivanje:				
– zaradi osebnih okoliščin	1*			1*
– zaradi sodelovanja s pooblaščenimi organi pri preiskavi ali v kazenskem postopku				/
Odškodnina in pravna sredstva				
Število žrtev trgovine z ljudmi, ki so dobile odškodnino				0
Dodeljena odškodnina:				
– minimalni znesek, dodeljen žrtvam (v EUR)				
– maksimalni znesek, dodeljen žrtvam (v EUR)				
Vrnitev v izvorno državo in vrnitev žrtev				
Število v Slovenijo vrnjenih žrtev trgovine z ljudmi				0
Število žrtev trgovine z ljudmi, ki so bile vrnjene iz Slovenije v druge države				0

* Podaljšanje namestitve v varnem prostoru in podaljšanje dovoljenja za začasno prebivanje.

Tabela 7: Število identificiranih žrtev trgovine z ljudmi v letu 2016 po državi izvora, spolu in starosti

Število žrtev iz države	2016	
	Moški (starost)	Ženske (starost)
Bolgarija	2 (54–64)	
BiH		1 (24–34)
Moldavija		4 (24–34)
Moldavija		3 (34–44)
Slovenija		3 (18–24)
Srbija		3 (24–34)
Srbija		1 (34–44)
Ukrajina		2 (24–34)
Ukrajina		2 (34–44)
Neugotovljeno		2 (24–34)
Neugotovljeno		2 (34–44)
Neugotovljeno		2 (44–54)
SKUPAJ	2	25

4.2 Projekt uvajanje mehanizma za prepoznavanje, pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi in/ali spolnega nasilja v azilnih postopkih v Sloveniji (PATS)

Projekt se je začel izvajati s podpisom pogodbe Ministrstva za notranje zadeve in izvajalcem, Inštitutom za afriške študije. Projekt je sofinancirala Evropska komisija iz Sklada za azil, migracije in vključevanje. Od 23. oktobra 2015 do 27. decembra 2016, ko so se začela izvajati individualna informiranja mladoletnikov brez spremstva in prosilk za mednarodno zaščito v njim razumljivem jeziku o trgovini z ljudmi, spolnem nasilju in nasilju po spolu ter o najprimernejših oblikah preventivnega vedenja ter identifikacije morebitnih žrtev trgovine z ljudmi, spolnega nasilja in nasilja po spolu, je bilo informiranih **194 oseb**, in sicer 149 moških in 45 žensk. Glede na državo izvora prosilca za mednarodno zaščito je bilo največ informiranih oseb iz Afganistana (93), sledijo Sirija (29), Irak (11), Iran (15), Alžirija (7), Libija (6), Pakistan (6), Albanija (6), Maroko (5), Turčija (4), Gaza (2), Srbija (2), Bangladeš (2), Kosovo (2), Ukrajina (1), Kuba (1), Eritreja (1), in Rusija (1). Informiranja so potekala v azilnem domu v Ljubljani in izpostavi azilnega doma v Logatcu ter v kriznih centrih Ljubljana in Radovljica.

Zelo pomembno je poudariti, da je izvajalec po izvedenem informiranju ranljive osebe napisal poročilo o opravljenem informiranju in podal osebno mnenje. Ob identifikaciji morebitne žrtve trgovine z ljudmi, spolnega nasilja in nasilja po spolu je izvajalec takoj obvestil pristojne uslužbenke azilnega doma, te pa so na podlagi mnenja v 48 urah sklicale sestanek članov strokovne skupine za preprečevanje spolnega nasilja ali nasilja po spolu (SNNS) po standardnem operativnem postopku za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja po spolu. Ta skupina je bila tako sklicana v desetih primerih, v večini primerov je šlo za sum, da je bila neka oseba žrtev mučenja, nasilja ali nekaterih travmatičnih dogodkov.

Ob evropskem dnevu preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi sta bili v azilnem domu v Ljubljani izvedeni dve delavnici, ki jih je izvedel Inštitut za afriške študije. Ena skupina je bila namenjena prosilcem, ki govorijo farski, eritrejsko, turško in angleško, druga skupina pa je bila za arabsko govoreče prosilce za mednarodno zaščito.

5 Mednarodne dejavnosti in partnerstva

5.1 Mednarodne dejavnosti

Nacionalni koordinator je v okviru svojega mandata v letu 2015 tvorno sodeloval na mednarodnih dogodkih, ki z različnimi mehanizmi in ukrepi vplivajo na preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi. Aktivno je sodeloval na naslednjih dogodkih:

– leta 2016 je koordinatorka EU za boj proti trgovini z ljudmi v sodelovanju s predsedujočo državo organizirala dva sestanka neformalne mreže nacionalnih poročevalcev ali enakovrednih mehanizmov. Prvi sestanek je potekal med 19. in 20. majem ob soorganizaciji Nizozemske kot predsedujoče Svetu EU. Predstavljen je bil Priročnik za strokovnjake na področju sodelovanja v boju proti trgovini z ljudmi za namen delovnega izkoriščanja. Sledila je tudi predstavitev nekaterih finančnih institucij in njihove vloge v preprečevanju in odkrivanju sumov trgovine z ljudmi. Poleg nekaterih lokalnih bank je imel osrednjo pozornost predstavnik Western Uniona, prek katerega v glavnem potekajo vse finančne transakcije, katerih sredstva izvirajo iz tovrstnih kaznivih dejanj. Naslednji dan je Evropska komisija podala nekaj iztočnic za razpravo o novi strategiji EU za preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi. Drugi sestanek v letu 2016 je potekal med 5. in 6. decembrom, ob soorganizaciji Slovaške. Predstavljen je bil povzetek odgovorov držav članic o izvajanju Direktive Sveta 2004/81/ES o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega prebivanja, ki sodelujejo s pristojnimi organi, tej predstavitvi pa je sledila razprava. Naslednji dan so bila predstavljena poročila v skladu s 23. členom Direktive 2011/36/EU;

– med 11. in 12. aprilom 2016 se je odvijalo 16. zasedanje zavezništva proti trgovini z ljudmi, in sicer pod vodstvom Organizacije za varnost in zaščito Evrope (OVSE) na Dunaju. Zasedanje je obudilo nepredvidljivost pojava trgovine z ljudmi, ki je bila tokrat osredotočena na izkoriščanje žrtve zaradi izvajanja kaznivih dejanj;

– 7. in 8. septembra 2016 je OVSE v Berlinu pripravila konferenco o preprečevanju trgovine z ljudmi zaradi izkoriščanja delovne sile v oskrbovalnih verigah. Vsebina konference se je poglobila v tematiko delovnega izkoriščanja in s tem neposrednega vključevanja posameznih gospodarskih panog v ciklus preprečevanja te problematike. Že iz najave dnevnega reda je bilo mogoče razbrati aktivno udeležbo predstavnikov mednarodnih korporacij, ki so lahko sestavni del oskrbovalne verige tudi v primerih trgovine z ljudmi, predvsem ko gre za njihovo neposredno izkoriščanje pri zaposlovanju ali posredno pri oskrbi s produkti in polprodukci, ki temeljijo na izkoriščevalskem delu žrtev trgovanja. Tako so bili v aktivne razprave vključeni predstavniki Lidla, trgovske verige H & M, Ikee, podjetja Electronic Industry, podjetja Philip Morris, trgovske verige Tesco in še nekateri. Razprave so temeljile na izsledkih neodvisnih raziskav Mednarodne organizacije dela, ki kažejo na problematiko 20,9 milijona ljudi, ki so prisiljeni v razne oblike izkoriščevalskega dela. Pri tem se po ocenah strokovnjakov letno ustvarja 150 milijard ameriških dolarjev nelegalnega zaslužka. Po drugi strani je bilo na svetovni ravni leta 2014 le 216 od skupno 4.443 obsodb za TZL zaradi prisilnega dela oziroma slabih 5 %. Ta statistika

jasno kaže, v kateri smeri je potrebne več angažiranosti tako organov pregona kot ustreznega ozaveščanja in vključevanja širšega nabora deležnikov v preventivne aktivnosti;

– 21. oktobra 2016 je na Dunaju ob evropskem dnevu boja proti trgovini z ljudmi potekala konferenca z naslovom Trgovina z ljudmi in njene žrtve – novi trendi. Dogodek je organizirala OVSE, skupaj z avstrijsko operativno skupino za boj proti trgovini z ljudmi ter nekaterimi drugimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Prva razprava je obravnavala tematiko trgovine z ljudmi v kontekstu migracijske krize. Predstavniki organizacije BKA iz Avstrije je poudaril, da avstrijski varnostni organi v migracijskem valu, ki je prizadel Evropo konec leta 2015, niso identificirali niti ene žrtve trgovanja. To dokazuje, da migracije in trgovina z ljudmi v prvi fazi nista nujno neposredno povezani. Temu je pozneje v razpravi pritrdil tudi predstavnik nemškega ministrstva za notranje zadeve, ki je povedal, da tudi nemški varnostni organi v zadnjem migracijskem valu niso identificirali niti ene žrtve TZL in da 75 % žrtev trgovine z ljudmi v Nemčiji prihaja iz evropskih držav, in ne z drugih celin. Osrednja tema druge razprave je bilo delovno izkoriščanje v vseh oblikah. Iz razprave je bilo mogoče ugotoviti, da tudi v nekaterih drugih razvitih evropskih državah, kot sta Nemčija in Avstrija, trgovina z ljudmi zaradi delovnega izkoriščanja ni najpogosteje prepoznana pojavna oblika. Govorniki so zato predstavili napore posameznih organizacij za okrepitev delovanja v prepoznavanju te problematike;

– 27. in 28. oktobra 2016 se je nacionalni koordinator udeležil konference regionalnega predstavništva OVSE v Makedoniji. Vsebina konference je obravnavala problematiko trgovine z ljudmi vzdolž migracijske poti Zahodnega Balkana. Posamezne sekcije, na katere je bila vsebina konference razdeljena, so vsebovale tematike zaznavanja pojava trgovine z ljudmi na omenjeni migracijski poti, izzive in priložnosti prepoznavne žrtev ter učinkovitost pravosodnega odziva na kazniva dejanja ilegalnih migracij in trgovine z ljudmi;

– Svetu Evrope je Slovenija v predvidenem roku, tj. do 7. februarja 2016 predložili informacijo o sprejetih ukrepih in uresničitvi 26 priporočil nadzorstvenega mehanizma GRETA v skladu z izvajanjem Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (Uradni list RS, št. 62/09 – Mednarodne pogodbe, št. 14/09). Vsebina poročila je bila za tem obravnavana na 18. zasedanju Odbora pogodbenic konvencije 23. maja 2016, ki se ga je udeležil nacionalni koordinator, pozvan h komentiranju in predstavitvi poročila. Predsedujoči odboru je pred tem tudi omenil, da je društvo Ključ posredovalo pismo, v katerem je opozorilo na nekatere pomanjkljivosti tega področja v Sloveniji. V zvezi z vsebino pisma te nevladne organizacije niti poročanjem ni bilo dodatnih vprašanj ne komentarjev;

– med 21. in 23. junijem je v Strasbourgu potekal sestanek nacionalnih koordinatorjev za boj proti trgovini z ljudmi v sklopu Sveta Evrope. Predstavljen je bil skupni projekt Sveta Evrope in Mednarodni center za razvoj migracijskih politik (ICMPD) o transnacionalnem napotitvenem mehanizmu (Transnational Referral Mechanism), ki naj bi pripomogel k večji odzivnosti nacionalnih institucij v primerih trgovine z ljudmi na mednarodni in regionalni ravni. Sestanek je bila hkrati priložnost za izmenjavo mnenj in stališč tudi do drugih odprtih vprašanj s področja boja proti trgovini z ljudmi;

– 15. in 16. marca je slovenska delegacija na 116. zasedanju Odbora OZN za človekove pravice v Ženevi predstavila tretje redno poročilo o izvajanju Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter sodelovala v interaktivnem dialogu z odborom. Ena izmed tem je bila problematika trgovine z ljudmi v Sloveniji in boj proti temu pojavu. Član delegacije je bil zato nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi;

– nacionalni koordinatorji za boj proti trgovini z ljudmi Jugovzhodne Evrope (NATC JVE) se sestajajo praviloma enkrat do dvakrat na leto po dogovoru in v okviru organizacije posamezne gostujoče države. Zaradi racionalnosti so tovrstni sestanki ob robu drugih mednarodnih srečanj

ali, če je to omogočeno, v organizaciji posamezne države, ki gosti srečanje. ICMPD je na podlagi sklepa ministrske konference Brdo proces iz 2010, sekretariat te pobude.

Tako je od 11. do 13. maja 2016 potekalo redno srečanje nacionalnih koordinatorjev za boj proti trgovini z ljudmi v Jugovzhodni Evropi, ki ga je tokrat v sodelovanju s predstavništvom OVSE v Albaniji organizirala albanska nacionalna koordinatorica Elona Gjebrea Hoxa. Srečanja se je iz Slovenije udeležil nacionalni koordinator. Sestanek je bil osredotočen na tematiko otrok brez spremstva in seznanitev z aktualnim stanjem o tej problematiki v posamezni sodelujoči državi. Ob robu dogodka se je koordinator srečal tudi z veleposlanico Republike Slovenije v Tirani Leo Stančič ter izmenjal nekaj pogledov na problematiko trgovine z ljudmi v Albaniji.

Ministrstvo za zunanje zadeve se vključuje v zaznavanje in poročanje o problematiki trgovine z ljudmi prek mreže slovenskih predstavništev, predvsem iz Kijeva, Moskve, Pekinga, New Delhija in Buenos Airesa. Pri promocijskih aktivnostih ozaveščanja v državah sprejemnicah redno sodeluje tudi diplomatsko-konzularna mreža. Ministrstvo v okviru mednarodnih organizacij sodeluje pri pripravi izjav ali oblikovanju resolucij s področja boja proti trgovini z ljudmi. Slovenija je maja v Svetu Evrope predstavila poročilo o izvajanju priporočil nadzornega mehanizma po Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi.

Policija pri preiskavi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi izmenjuje informacije z državami članicami EU, v okviru sodelovanja z Europolom, s tretjimi državami pa v okviru sodelovanja z Interpolom.

Sodelovanje in izmenjava informacij s članicami EU potekata na operativni ravni, in sicer za preiskovanje kaznivih dejanj trgovine z ljudmi in v projektih aktivnostih Europolove multidisciplinarnе platforme zoper grožnje kriminala (EMPACT). Zadnje navedene izhajajo iz operativnega akcijskega načrta za leto 2016 in se navezujejo na kitajske organizirane kriminalne združbe. Tovrstna problematika v Sloveniji ni zaznana, kar pomeni, da državljani Kitajske niso prepoznani kot žrtve ali storilci kaznivega dejanja trgovine z ljudmi.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo (IRSD) je s svojimi predstavniki aktivno sodeloval in deloval tudi na mednarodnem področju:

– januarja se je predstavnica IRSD, skupaj s predstavnikoma Generalne policijske uprave, udeležila konference in delavnic v Amsterdamu, ki jih je organiziralo nizozemsko predsedstvo Svet EU. Na konferenco in delavnice so bili vabljeni predstavniki delovnih inšpekcij, policije, sindikatov in predstavniki delodajalcev iz celotne Evrope.

– aktivno je IRSD sodeloval tudi v mednarodnem projektu z naslovom Posting of workers: Sharing experiences, promoting best practices and improving access to information (Napotitev delavcev: izmenjava izkušenj, promocija dobrih praks in izboljšanje dostopa do informacij), ki ga je vodil Znanstveno-raziskovalni center SAZU. Projekt se je vsebinsko nanašal na napotene delavce, izmenjavo izkušenj, promocijo dobrih praks in izboljšanje dostopa do tovrstnih informacij. V projektu so sodelovali še Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, hrvaško ministrstvo, pristojno za delo, filozofska fakulteta iz Zagreba, univerza iz Rostocka ter inšpektorat za delo iz Belgije. Cilja projekta sta bila z raznimi aktivnostmi povečati dostopnost, preglednost in koherentnost informacij o delavcih, napotitvi na delo v okviru opravljanja storitev, za različne ciljne skupine ter čim večja seznanjenost deležnikov in širše javnosti z direktivami Evropskega parlamenta o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev. Projekt je bil namenjen tudi učinkovitejšemu dialogu med institucijami in boljši seznanjenosti delavcev, delodajalcev in pristojnih služb s procesom napotitve, dolžnostmi in pravicami ter možnostmi ukrepanja v primeru nepravilnosti na tem področju. Ena od pridobitev projekta je tudi spletišče, ki v štirih jezikih (v slovenščini, hrvaščini, nemščini in

angleščini) celovito seznanja najširšo javnost o pravicah in obveznostih glede dela napotenih delavcev, slovensko spletišče je dosegljivo na naslovu <http://www.napotenidelavci.si>.

5.2 Partnerstva in raziskave

V letu poročanja ni bilo izvedenih posebnih raziskav na temo trgovine z ljudmi. Partnerstva med organizacijami, ki delujejo na področju preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi, so vzpostavljena že na podlagi narave dela. Predvsem so to oblike operativnega in neposrednega sodelovanja v konkretnih primerih. Tako je sodelovanje policije (UKP), tožilstva (SDT) in nevladnih organizacij (Slovenska karitas in društvo Ključ) osnova pri obravnavi posameznih primerov trgovine z ljudmi. Podobno velja na preventivnem področju med Uradom Vlade za komuniciranje in nevladnimi organizacijami kot izvajalci preventivnih programov ter med azilnim domom in nevladnimi organizacijami pri prepoznavi primerov trgovine z ljudmi v postopkih s prosilci za mednarodno zaščito.

V operativnih primerih, ko gre za odkrivanje primerov trgovine z ljudmi, sta razvidna tudi uspešnost sodelovanja policije z diplomatsko-konzularnimi predstavništvi v tujini ter seveda skupno sodelovanje z Inšpektoratom RS za delo in Fursom. Policija je namreč v letu 2016 v sodelovanju z IRSD in Fursom izvedla poostren nadzor nad delovanji več podjetij. Cilj tega je bilo predvsem prepoznavanje oseb, ki bi lahko bile žrtve kaznivega dejanja trgovine z ljudmi v povezavi s prisilnim delom. Policija je skupaj s Fursom in IRSD opravila nadzor v skupaj 43 podjetjih v celotni Sloveniji. V času izvajanja kontrole žrtve trgovine z ljudmi niso bile ugotovljene.

Sklep

Poročilo MDS TZL za leto 2016 povzema pogloblitve ukrepe in dejavnosti na področju preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi, zajete v poglavjih zakonodaje in politik, preprečevanja, odkrivanja in pregona, pomoči žrtvam in mednarodnih aktivnosti. Poleg prispevkov posameznih organov, vključenih v dejavnosti preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi, se v poročilu izraža tudi izvajanje drugega dela Akcijskega načrta MDS TZL za leti 2015 in 2016.

Na zakonodajnem področju velja omeniti sprejetje Zakona o mednarodni zaščiti (ZMZ-1; EPA 958-VII), katerega določbe se posredno nanašajo tudi na trgovino z ljudmi, in v okviru tega opredelitev ranljivih oseb s posebnimi potrebami, tudi kot žrtve trgovine z ljudmi. S sprejetjem Zakona o prijavi prebivališča (ZPPreb-1; EPA 1152-VII) je med drugim žrtvam trgovine z ljudmi omogočeno anonimno bivanje na tajni lokaciji. Zaradi nujnih namestitev v varne prostore pa je za te osebe mogoče prijaviti zakonsko prebivališče na naslov centra za socialno delo.

Vlada Republike Slovenije je 5. maja sprejela Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi (Sklep Vlade RS, št. 02402-2/2016/5), ki se poleg pomoči pri prepoznavi žrtev uporablja za izobraževalne namene.

Področje preprečevanja kot eno izmed nosilnih elementov celovitega ukrepanja proti trgovini z ljudmi je osredotočeno na tri ciljne skupine, in sicer širšo javnost, rizične skupine potencialnih žrtev in strokovno javnost. Prva dva segmenta sta v celoti pokrita s programi sofinanciranja Vlade RS ter tesnim sodelovanjem z nevladnimi in humanitarnimi organizacijami. Izobraževanje in ozaveščanje stroke pa je razporejeno po posameznih resorjih glede na organizacijsko in vsebinsko pristojnost. Izobraževanja in ozaveščanja so bila v letu poročanja solidno izvedena skoraj na vseh segmentih delovanja. Še vedno je potreben kvalitativni premik pri izobraževanjih posameznih strokovnih skupin, kot so na primer sodniki in tožilci ter socialni delavci in zaposleni v šolstvu.

Odkrivanje in pregon kaznivih dejanj trgovine z ljudmi je predmet rednega usklajevanja merljivih evidenc med policijo in državnim tožilstvom. Še vedno so v ospredju kazniva dejanja trgovine z ljudmi zaradi spolne zlorabe. Za leto 2016 je značilen nekolikošen upad števila osumljencev v primerjavi z letom prej. Policija jih je skupno obravnavala **petnajst**. Je pa to število še vedno v zgornjem povprečju obravnavanih osumljencev zadnjih pet let. Ob upoštevanju primerov iz preteklih let je državno tožilstvo vložilo obtožnice zoper **21 fizičnih oseb** in **2 pravni osebi**. Sodišča pa so v **dveh primerih** izrekla obsodilne sodbe zoper skupno **šest oseb**.

Poleg organov odkrivanja in pregona so v tem sklopu tudi aktivnosti Inšpektorata Republike Slovenije za delo in Finančne uprave Republike Slovenije. Njune aktivnosti so v kontekstu področnih zakonodaj, za katere sta pristojna, usmerjene predvsem na **področje izkoriščanja in prisilnega dela**. Razlogi so čedalje pogostejše tendence in povezovanje trgovine z ljudmi s problematiko izkoriščanja pravic delavcev, predvsem tuje delovne sile. Morda je tudi to razlog, da policija zaznava porast števila kaznivih dejanj po 196. členu KZ-1 Kršitev temeljnih pravic delavcev z 2.552 v letu 2015 na **3.151 v letu 2016**.

Stalnica delovanja sta pomoč žrtvam trgovine z ljudmi in zaščita teh žrtev. Dejavnosti so usmerjene predvsem v neposredno oskrbo žrtev trgovine z ljudmi s programom krizne namestitve in programom namestitve v varnem prostoru. Oba programa je tudi v letu poročanja ob sofinanciranju Vlade RS izvedla humanitarna organizacija Slovenska karitas. Prepoznanih je bilo skupno **27 žrtev**, ki jim je bila nudena ustrežna oblika pomoči. Primerov nameščanja ali tovrstne obravnave mladoletnih žrtev trgovine z ljudmi nismo zaznali.

Na mednarodnem področju so predstavniki posameznih resorjev, še bolj pa nacionalni koordinator, sodelovali na utečenih dogodkih in konferencah, ki jih redno organizirajo OVSE, Svet Evrope, Združeni narodi in Evropske komisije, ter na operativnih sestankih pretežno v

okviru delovanja in podpore Europolu. Na strateški ravni je sodelovanje mreže nacionalnih mehanizmov EU (t. i. NREM) in mreže nacionalnih koordinatorjev regije JVE še vedno aktualno in aktivno.